

Ungdomsstraffen

En studie av samspillet mellom etater

Taban Borhan

Masteroppgave i Organisasjon, ledelse og arbeid
ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

August, 2015

Ungdomsstraffen

En studie av samspillet mellom etater

av

Taban Borhan

Copyright Taban Borhan

2015

Ungdomsstraffen: en studie av samspillet mellom etater

Taban Borhan

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om det tverretatlige samarbeidet rundt ungdomsstraffen, som består av ulike aktører med kompetanse og erfaring innenfor hvert sitt felt. De er samlet for å diskutere og vurdere om ungdommer som utfører kriminelle handlinger er egnet for den alternative straffereaksjonen *ungdomsstraffen* og hvordan de kan bidra til å hjelpe ungdommen ut av den kriminelle løpebanen.

Norge har blitt kritisert for å sette barn i fengsel, og forskning viser at barn som blir satt i fengsel får det vanskelig når de kommer ut, og utfører flere og alvorligere lovbrudd. For å bøte på dette har ungdomsstraffen blitt opprettet og trådte i kraft 1. juli 2014. Formålet er at ungdommer som blir funnet egnet for ungdomsstraffen, og som selv er motivert for det, skal få et opplegg der sosiale murer erstatter fengselsmurene. Ungdomsstraffen bygger på tre elementer. Et ungdomsstormøte basert på konfliktrådets grunntanke om den gjenopprettende prosess. De neste to elementene er en ungdomsplan med tiltak og krav som domfelte skal gjennomføre, og for det tredje etableres en tverretatlig samarbeidsgruppe som har ansvaret for å iverksette planen og følge opp ungdommen gjennom hele prosessen. Organiseringsansvaret for det tverretatlige samarbeidet er gitt til konfliktrådet som har tilsatt ungdomskoordinatorer for å gjennomføre arbeidet.

Problemstillingen for oppgaven er: *Hvordan er ungdomsstraffen organisert, og hvordan er samspillet mellom de ulike etatene?* For å undersøke denne straffereaksjonen, har jeg gjennomført seks intervjuer med aktører fra konfliktrådet, politiet, barnevernet og én ungdom. Jeg studerer samspillet mellom de ulike etatene, ved å se på hvilke muligheter og utfordringer det finnes for samarbeidet om ungdomsstraffen og belyser hvordan ungdomsstraffen er organisert. For å danne en bedre forståelse av samarbeidet på tvers av etatene, bruker jeg James G. Marchs teori om menneskers adferd og hvordan individer handler, med fokus på konsekvenslogikken, sømmelighetslogikken og den regelbaserte modellen.

I denne oppgaven ser vi at aktørene har ulike måter å handle på. På den ene siden konstaterer vi at barnevernet tar beslutninger på grunnlag av barnevernloven og iverksetter tiltak som de selv mener er aktuelle, og ikke på grunnlag av hva de andre etatene ønsker. Barnevernets måte å handle på er i tråd med sømmelighetslogikken og den regelbaserte modellen, som

skiller seg fra hvordan ungdomskordinator fra konfliktrådet og politiet agerer. På den andre siden kommer det fram at ungdomskordinator og politiet handler mer i tråd med konsekvenslogikken, hvor de begge blant annet ønsker å skape gode relasjoner med ungdommene, og finne gode løsninger som hjelper ungdommene ut av den kriminelle løpebanen. Mine analyser viser at samspillet mellom ungdomskordinator og politiet oppleves som komplementært i den forstand at de deler samme syn på samarbeidet om ungdomsstraffen og utfyller hverandres roller. Samspillet mellom barnevernet og ungdomskordinator fremstår derimot som mer konkurransepreget. Rollen til ungdomskordinator utfyller ikke en mangel hos barnevernet, og får dermed en uklar rolle for denne institusjonen. Dette betyr ikke at barnevernet og ungdomskordinator ikke kan samarbeide, men at sjansen for at det kan oppstå spenninger er større. Politiet og ungdomskordinator klarer derimot å skape et godt tverretatlig samarbeid.

Forord

Høsten 2014 deltok jeg på meklerkurs i regi av konfliktrådet, og etter gjennomført kurs, ble jeg oppnevnt som mekler fra begynnelsen av 2015. På kurset fikk jeg lære om den alternative straffereaksjonen ungdomsstraffen som tiltrådte i kraft 1. juli 2014. Interessante innlegg om ungdomsstraffen førte til at jeg ville undersøke mer rundt temaet. Dette var da bakteppet for hvorfor jeg valgte å skrive om ungdomsstraffen.

Å skrive en masteroppgave på underkanten av fem måneder har vært svært lærerikt og spennende på mange måter. Prosessen har også hatt sine nedturer og utfordringer. Den verdifulle kunnskapen om etatene og deres viktige arbeid kan jeg i stor grad takke informantene for. En stor takk rettes derfor til informantene mine. Deres ærlighet og engasjement har lagt grunnlaget for den empiriske delen av masteroppgaven. En stor takk rettes også til veilederne mine, Tian Sørhaug og Elisabeth Hovdhaugen for konstruktive og raske tilbakemeldinger om stort og smått. Det har vært svært mange nyttige innspill, spørsmål og støtte underveis. Tusen takk til familie og venner som har oppmuntret meg underveis. Sist, men ikke minst, tusen takk til min kjære mann, som har vært klippen i hele prosessen.

Til leserne mine: Jeg anbefaler et dikt av Hjalmar Söderberg som en av informantene mine brukte som grunnlaget til arbeidet sitt.

*Man ønsker å bli elsket.
Er det ikke mulig, vil man bli beundret.
Er det ikke mulig, vil man bli fryktet.
er det også umulig, vil man bli avskydd og foraktet.
Mennesket ønsker å være betydningsfullt.
Sjelen fryser ved tanken på tomrommet,
og vil ha kontakt for enhver pris.*

Taban Borhan
Oslo, mai 2015

*Ungdomsstraffen ville ikke ha eksistert uten deg,
Nils Christie. (24.02.1928 - 27.05.2015)*

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Bakgrunn.....	1
1.2	Problemstilling: konkretisering og behandling.....	3
1.3	Avgrensing av feltet og presiseringer.....	4
1.4	Tidligere forskning.....	5
2	BAKGRUNN	7
2.1	Bakgrunn for ungdomsstraffen.....	7
2.1.1	Hensikten med ungdomsstraffen.....	9
2.1.2	Tverretatlig samarbeid – en viktig del av ungdomsstraff.....	11
2.2	Konfliktrådet.....	12
2.2.1	Gjenopprettende prosess.....	13
2.2.2	Mekling og meklere.....	14
2.2.3	Samtykke og frivillighet.....	15
2.2.4	Upartisk og nøytralitet.....	16
2.2.5	Balansering av maktubalanse.....	16
2.2.6	Sivile saker og straffesaker.....	17
2.2.7	Meklingsmøte og ungdomsstormøte.....	18
2.3	Oppsummering.....	19
3	TEORI	20
3.1	Aktørenes logikker i samspill med andre.....	20
3.1.1	Begrepsavklaring: kjært barn har mange navn.....	21
3.1.2	Beslutningstaking i grupper.....	22
3.2	Konsekvenslogikken.....	23
3.3	Sømmelighetslogikken.....	24
3.4	Den regelbaserte modellen: handlinger som følger regler.....	26
3.5	Oppsummering.....	27
4	METODE	28
4.1	Metodisk valg og tilnærming.....	28
4.1.1	Kvalitativ og eksplorerende tilnærming.....	28
4.2	Forberedelser.....	29
4.2.1	Dokumentanalyse.....	29
4.2.2	Tilgang og utvalg.....	30
4.3	Datainnsamling.....	31
4.3.1	Kvalitativt forskningsintervju.....	31
4.4	Behandling og analyse av data.....	32
4.4.1	Transkribering.....	32
4.4.2	Analyseprosessen.....	32

4.4.3	Resultat av prosess og behandling av data	33
4.5	Refleksjoner over oppgavens svakheter og styrker	34
4.5.1	Etiske refleksjoner.....	36
5	Organisering av ungdomsstraffen	37
5.1	Barnets behov og betraktninger: et perspektiv	37
5.1.1	Fra tilgang til iverksetting av ungdomsstraff – en kompleks prosess	38
5.1.2	Koordineringsgrupper og dens påvirkningskraft: en del av prosessen	40
5.1.3	Sømmelighetslogikken: arbeidsmetodikk og holdninger.....	41
5.1.4	Ungdomskoordinatoransvarsområde og arbeidsmetodikk.....	42
5.1.5	Politiets ansvarsområde og arbeidsmetodikk.....	45
5.1.6	Barnevernets ansvarsområde og arbeidsmetodikk	47
5.1.7	Den trofaste, den observante og edderkoppen i nettet	49
5.2	Aktørenes betraktninger rundt ungdomsstraffen: rasjonale vs. effekt	50
5.2.1	Ungdomskoordinatoransvarsområde betraktninger: lovverket, fornuft og relasjoner	51
5.2.2	Politiets betraktninger: relasjoner og mildere framgangsmåter	54
5.2.3	Barnevernets betraktninger: tiltak og lovverket.....	56
5.2.4	Svakheter med systemet: når ting tar for lang tid	60
5.2.5	Kompleksiteten knyttet til taushetsplikten.....	61
5.2.6	Samarbeidsutfordringer.....	62
5.2.7	Det tverretatlige samarbeid i et spenningsfelt?	63
6	KONKLUSJON.....	67
	Litteraturliste	71
	Vedlegg 1	76
	Vedlegg 2	79

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

FNs barnekomité har gjentatte ganger kritisert Norge for å sette barn i fengsel, og undersøkelser viser at barn som idømmes fengselsstraff har en utvikling i retning av mer kriminell atferd hvor barnet begår flere og alvorligere lovbrudd (NOU 2008:15, s. 134). I FNs barnekonvensjon artikkel 40 (1989) står det at barn over 15 år som har utført lovbrudd har rett til en rettferdig behandling. Barnet skal behandles på en redelig måte, hvor meningen med straffen er at en skal gjøre opp for seg og forstå hvilke skader en har gjort for å forebygge nye lovbrudd. Samtidig står det at barn ikke skal få en straff som fremstår som skadelig på noen måter. Når barn begår lovbrudd, er fengselsstraff ikke nødvendigvis det som er riktig, men heller omsorg eller gjenopprettende tiltak (Prop. 135L, (2010-2011) s. 20). Som en reaksjon på dette, har det blitt opprettet en alternativ straffegjennomføring for barn mellom 15 til 18 år. Straffereaksjonen heter ungdomsstraffen og trådte i kraft 1. juli 2014.

Ungdomsstraffen er tenkt som en straff der sosiale murer erstatter fengselsmurene. Med andre ord skal ungdomsstraffen være et alternativ til fengselsstraff, hvor reaksjonens innhold består av et ungdomsstormøte basert på prinsippet om gjenopprettende prosess og en individuelt tilpasset ungdomsplan. Gjennomføringstid kan være fra seks måneder til tre år, avhengig av alvorlighetsgrad av utførte kriminelle handlinger. Domstolene har ansvaret for å avgjøre gjennomføringstid, mens konfliktrådet har ansvaret for oppfølging av ungdomsstraffens innhold samt organisere og koordinere et tverretatlig team rundt den enkelte ungdom. I forbindelse med dette har konfliktrådet tilsatt ungdomskoordinatorer som skal ta ansvar for de ovennevnte punktene.

Konfliktrådet er en statlig tjeneste som ligger under Justis- og beredskapsdepartementet, som tilbyr gratis mekling til alle, uavhengig av alder, og tjenesten tilbys over hele landet. Mekling skiller seg fra konfliktløsning i domstolene, hvor det ofte handler om å få rett og vinne over den andre parten. Konfliktrådet baserer seg på prinsippet om gjenopprettende prosess «restorative justice», som innebærer å gjenopprette mest mulig av den skaden offeret er blitt utsatt for. Med prinsippet om gjenopprettende prosess gis det mulighet for den enkelte ungdom å forstå konsekvensene av lovbruddet, både for dem selv og for andre som berøres

av deres handlinger. Dette er hva ungdomsstormøtet baserer seg på, og er et viktig prinsipp unge lovbytere skal oppleve som en del av ungdomsstraffen. I et ungdomsstormøte brukes dialog som samtaleform, slik at partene, fornærmede og påklager, i større grad får innblikk i hverandres handlinger, synspunkter og følelser. Her får fornærmede bearbeidet opplevelsen, samt at alle skal ha muligheten til å fortelle hva som skjedde, hvordan handlingen har påvirket dem, og hva som kan gjøres for å reparere *skaden*. Frivillig deltakelse er et viktig punkt i gjennomføringen av ungdomsstraffen, både i ungdomsstormøtet, planlegging og gjennomføring av ungdomsstraffen. For ungdom som trekker seg underveis, eller ved brudd på ungdomsstraffen, vil alternativet være fengselsstraff.

I beregningen av ungdomsstraffen tas det utgangspunkt i individets livssituasjon, og det legges vekt på å finne oppbyggende og konstruktive løsninger. I det tverretatlige samarbeidet skreddersys så en tilpasset ungdomsplan med vilkår og krav ungdommen med idømt ungdomsstraff må innfri, hvor målet er å forebygge ny kriminalitet. Eksempler på dette kan være ruskontroll, sinnemestring og oppfølging av skolearbeid (Prop. 57 L, (2013-2014)).

Det finnes tjueto konfliktrådskontorer i Norge som tilbyr mekling i både straffesaker og sivile saker. Konfliktrådet har lenge vært en nøytral tredjepart som behandler saker, blant annet voldssaker, trusler, mobbing, tyveri eller uenighet mellom naboer, familie, konflikter på arbeidsplasser og lignende. I tillegg har konfliktrådet, etter 1. juli 2014, ansvaret for gjennomføringen av ungdomsstraffen og for det tverretatlige samarbeidet, med blant annet skolen, kriminalomsorgen, påtalemyndigheten, barnevernet og politiet. Ungdomsstraffen er en ny og annerledes måte å tenke straff på, og konfliktrådet som hovedansvarlig organ har påtatt seg et stort og viktig ansvarsområde som er med på å forme hvordan barn behandles for sine ugjerninger. Den unge lovbyteren må ha vært gjennom domstolene for å bli idømt ungdomsstraffen, men frem til saken kommer til domstolene, må ungdomssaken gjennomgå en del andre ledd. Dette innebærer at konfliktrådet sammen med andre instanser først må vurdere om ungdommen er egnet for ungdomsstraff før dette blir en sak tilsendt til domstolene.

Konfliktrådet har tidligere ikke vært involvert i slike omfattende tverretatlige samarbeidsprosjekter. Deres hovedansvar er å koble inn ulike etater gjennom behandlingsprosessen og utføringen av ungdomsstraffen for den enkelte ungdom. Dette arbeidet krever med andre ord en del koordinering og informasjonsdeling. De må samle etater

for å samarbeide rundt den enkelte ungdom, hvilket kan medføre en del utfordringer. Det er forutsatt at politiet, kriminalomsorgen og påtalemyndigheten er en del av samarbeidet, mens det er frivillig å delta for andre etater som barnevernet og skolen. Ungdomskoordinatoren skal sikre at relevante aktører er representert, både før og under gjennomføringen av ungdomsstraffen. Gjennom et forutsigbart og forpliktende lokalt samarbeid mellom etater er det større sjanse for å lykkes i arbeidet med å snu lovbrüternes negative adferd. Samtidig er det forventet gjennom FNs barnevekonvensjon artikkel 3 (1989) at barnets beste skal være i hovedfokus for alle etater som deltar i samarbeidet.

1.2 Problemstilling: konkretisering og behandling

Formålet med denne masteroppgaven er å belyse prosessen og strukturen i ungdomsstraffen, og se hvilke muligheter og utfordringer som finnes i samarbeidet om denne straffereaksjonen. For å få frem dette, fokuserer oppgaven særlig på rollen til ungdomskoordinatoren, dennes samarbeid med andre etater, og hvordan de involverte partene håndterer utvelgingen av ungdommer, gjennom følgende problemstilling:

Hvordan er ungdomsstraffen organisert, og hvordan er samspillet mellom de ulike etatene?

Jacobsen og Thorsvik (2013) forklarer at organisering definerer hvordan arbeidsoppgavene i en organisasjon fordeles, grupperes og koordineres samt hvordan beslutningsmyndigheten er fordelt mellom aktørene i organisasjonen (s. 70). Organisering i denne sammenheng vil være hvordan prosessen i ungdomsstraffen fungerer, fra tilgang til ungdomssaker til iverksetting av ungdomsstraffen, og hvilke vurderinger og beslutninger som ligger på den enkelte etaten. Deretter skal jeg se på etatenes arbeidsmetodikk og holdninger, da dette gir grunnlaget for samarbeidet. Videre ønsker jeg å undersøke hva etatene legger i ungdomsstraffen, og i det tverretatlige samarbeidet, da det er fundamentet i deres samarbeid om ungdomsstraffen.

For å besvare problemstillingen, har jeg gjennomført intervjuer med ansatte i konfliktrådet, med lederen og to ungdomskoordinatorer, samt et intervju med politiet og barnevernet. Som nevnt, er det forventet at politiet er med i samarbeidet, ettersom ungdommene har havnet i en kriminell løpebane. Barnevernet deltar på frivillig basis, og konfliktrådet har ansvaret for å

trekke dem inn i samarbeidet. Barnevernets rolle er en viktig del for samarbeidet i ungdomsstraffen, og ofte kjenner de ungdommene godt, og har med seg viktig kompetanse og tiltak. Valget av informanter falt derfor på en obligatorisk part og en ikke-obligatorisk part. Beskrivelsene av ungdomskoordinatoren, politiet og barnevernet gjenspeiles i datamaterialet mitt, men for å gi et mer detaljert bilde av dem, blir det også brukt ulike litteraturbidrag om hvordan aktørene arbeider. Videre har det vært helt essensielt å bruke en del sitater fra informantene, for å belyse holdninger til samarbeidet om ungdomsstraffen. For å forstå etatens holdninger til samarbeidet, brukes Marchs teori om menneskers adferd rundt beslutninger, og her tar jeg for meg sømmelighetslogikken, konsekvenslogikken og den regelbaserte modellen, som er relevant for problemstillingen.

1.3 Avgrensning av feltet og presiseringer

Konfliktrådet har den omfattende oppgaven i ungdomsstraffen, at de skal få ulike etater til å delta, utveksle erfaringer og ikke minst dele informasjon for å kunne vurdere om ungdommen er egnet til ungdomsstraff. Idéen om at ulike etater skal samarbeide, enten det er i forbindelse med noe konkret eller abstrakt, er et velkjent konsept, og eksemplet som brukes her er ungdomsstraffen. Alle tjueto konfliktrådskontorene i Norge har tilsatt ungdomscoordinatorer for å gjennomføre oppgaven, og i denne oppgaven ønsker jeg å avgrense meg til å ta utgangspunkt i ett konfliktrådskontor i Norge og deres samarbeidspartnere i nærmiljøet.

I tillegg til intervju med konfliktrådet, politiet og barnevernet, har jeg også gjennomført et kort intervju med en ungdom som er dømt til ungdomsstraffen. Hensikten med intervjuet er å gi et innblikk i hvordan en ungdom tenker om at det finnes en alternativ straffegjennomføring. Siden jeg fokuserer på samspillet mellom etatene i det tverretatlige samarbeidet om ungdomsstraffen, velger jeg å ikke ta ungdommens perspektiv systematisk med i prosessen.

Det er flere som har en rolle i samarbeidet om ungdomsstraffen, blant annet skolen, kriminalomsorgen, påtalemyndigheten og NAV, i tillegg til politiet, barnevernet og konfliktrådet. På grunn av oppgavens begrensede omfang valget jeg ut noen av de mest sentrale etatene som er involvert i ungdomsstraffen, og har gjennom mitt valg av informanter både med representanter for de som *må* delta (konfliktrådet og politiet) og de som *kan* delta

(barnevernet). Noen av de andre etatene vil bli nevnt, uten å gi et like detaljert bilde slik det blir gjort med politiet, barnevernet og ungdomskoordinatoren fra konfliktrådet.

Ungdomsstraffen er regulert i både straffeloven og konfliktrådsloven. Oppgaven vil ikke se på det juridiske perspektivet, men det vil være naturlig at regler nevnes noen steder, uten at det innebærer at jeg går inn på nærmere tolkning. Med min organisasjonspedagogiske utdanningsbakgrunn er jeg mer opptatt av relasjoner og holdninger, og hvilke virkninger dette gir i forhold til samarbeidet. Nærmere sagt, er jeg opptatt av ulike aktørers samarbeid om ungdomsstraffen. Det tverretatlige samarbeidet er en stor del av ungdomsstraffen, og ungdomskoordinatorene er avhengig av at etatene samarbeider. Med hjelp av andres kompetanse og tiltak kan det være med å få avbrutt ungdommenes negative atferdsmønster.

1.4 Tidligere forskning

Da ungdomsstraffen er et nytt felt, finnes det ikke så mye tidligere forskning på dette området, med unntak av noen få bidrag som er i form av masteroppgaver. Disse tar for seg det juridiske og det kriminologiske aspektet, og ligger utenfor mitt fagområde, men hovedsakelig handler disse studiene om temaer som ikke er relevante, verken for problemstillingen eller gitt oppgavens rammeverk.

Det som derimot finnes, er offentlige utredninger og stortingsmeldinger, og jeg bruker derfor disse som kilder i oppgaven. Gjennom årene har det vært mange ulike studier av etaters samarbeid rundt barn i ulike vanskeligstilte situasjoner. Regjeringen oppnevnte et utvalg som skulle utrede en bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge (St.meld. nr. 20 (2005-2006)). Mandatet besto blant annet av å vurdere mulighetene for samarbeid mellom ulike etater som gir hjelp til utsatte barn og deres foreldre. Samtidig skulle de også vurdere hvordan samarbeidet kunne organiseres og om én instans skal ha koordineringsansvaret. Dette resulterte i *NOU 2009:22 (2009) Det du gjør, gjør det helt – Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Utvalget oppsummerer erfaringer med samarbeid mellom etater som tilbyr ulike typer tjenester for barn basert på forskning fra Norge og andre land, og tar opp faktorer som fremmer og hemmer samarbeidet. Siden utredningen oppsummerer forskning, anser jeg den som et viktig bidrag til oppgavens problemstilling.

Selve utviklingen av ungdomsstraffen baserer seg på en del andre dokumenter fra regjeringen, som Stortingsmeldinger, Norges offentlige utredninger, og proposisjoner til Stortinget (som er forslag til lovvedtak). Som en del av forarbeidet til oppgaven, studerte jeg disse, og flere av dem blir gjennomgått i oppgavens andre kapittel. Her presenterer jeg et helhetsbilde av arbeidet med å redusere bruken av fengselsstraff for å utvikle alternative strafferettslige reaksjoner for unge lovbytere mellom 15-18 år. I denne oppgaven viser jeg hovedsakelig til følgende dokumenter:

- St. Meld. Nr. 20 (2005 – 2006) *Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbytarar.*
- NOU 2008:15 *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll.*
- Prop. 57 L (2013-2014) *Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).*
- Prop. 135 L (2010-2011) *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff).*

Det har også tidligere vært gjennomført flere prøveprosjekter med en form for ungdomsstraff, både fra 2006 til 2008 og fra 2012 til 2013. Prosjektene foregikk ved ulike konfliktrådskontorer i Norge. Hensikten med disse prosjektene var å prøve ut ordningen med oppfølgingsteam for unge lovbytere, og bruk av ungdomsstormøter og ungdomsplaner. Disse prøveprosjektene har vært med på å forberede konfliktrådskontorene på implementeringen av ungdomsstraffen, og blir dermed kort nevnt i bakgrunnskapittelet, men ikke videre brukt i oppgaven.

2 BAKGRUNN

I dette kapitlet gjør jeg rede for praksisen og metodikken som ligger i arbeidet til konfliktrådet som har hovedansvaret for ungdomsstraffen. Først vil jeg presentere bakgrunnen av og innholdet i ungdomsstraffen, og deretter vil jeg se på konfliktrådet i lys av relevant informasjon om denne straffereaksjonen, som er en del av den gjenopprettende prosess. Hensikten med å redegjøre for disse begrepene er å gi leseren større innsikt og forståelse for det som tas opp i analyse- og diskusjonskapitlet.

2.1 Bakgrunn for ungdomsstraffen

I 2006 kom St.meld. nr. 20 (2005-2006), som dannet grunnlaget for videre arbeid av ungdomsstraffen. Stortingsmeldingen tar utgangspunkt i Soria Moria-erklæring fra 2005, som uttrykket et ønske om å forsterke rehabiliteringstilbudet for unge lovbrytere. Dette var startpunktet for utviklingen av alternativ straffereaksjon, nemlig ungdomsstraffen, som brøt vanlig tankemåte i forhold til den klassiske straffemetoden med fengselsstraff. Målet med stortingsmeldingen lyder som følgende:

Målet med denne stortingsmeldinga er å leggje til rette for ei grunnleggjande gjennomtenking av kor leis vi kan redusere bruken av fengselsstraff overfor ungdom mellom 15 og 18 år og korleis straffa kan gjerast meir tilpassa denne gruppa i dei tilfella der ein ikkje kan unngår fengselsstraff. (St.meld. nr. 20 (2005-2006), s. 7)

I denne stortingsmeldingen blir konfliktrådet nevnt sammen med andre mulige forslag, men hovedsakelig omtales barnevernet og kriminalomsorgen i den forstand at de bør ta ansvaret for gjennomføringen av en ny, alternativ ordning for straffereaksjon. I stortingsmeldingen tydeliggjøres det hvem meldingen ikke gjelder for, nemlig ungdommer under 15 år og over 18 år. Ungdommer som er under 15 år på handlingstidpunktet kan ikke straffes, og faller dermed utenfor tiltak i straffesakskjeden. Samtidig viser det seg i St.meld. nr. 20 fra 2005-2006 at risikoen for tilbakefall til ny kriminalitet er nokså stor hos unge kriminelle i aldersgruppen 18 til 23, hvor behovet for støtte og hjelp er like stort. Likevel påpekes det her at målgruppen vil være ungdommer fra 15 til 18 år, men at tiltak som prøves ut overfor den yngre gruppen (15-18 år), bør ha et sideblikk til den eldre gruppen (18-23 år)

for å se om noe kan ha overføringsverdi (St.meld. nr. 20 (2005-2006), s. 8 og 9). Etter FNs barnekonvensjon er en lovbrøyer mellom 15 og 18 år definert som fortsatt barn. Den kriminelle lavalderen i Norge er 15 år, hvilket betyr at lovbrøyeren da er strafferettslig ansvarlig (Prop. 135L (2010-2011)). I denne oppgaven vil de bli omtalt som både barn og ungdom, mens de stedene hvor det brukes betegnelsen 'den unge lovbrøyeren', referer jeg kun til barn mellom 15 og 18 år.

I stortingsmeldingen forklares det at man vil ta utgangspunkt i tidligere forskning og undersøkelser som omhandler ungdommer og kriminalitet, men at det generelt sett er blitt forsket lite på unge lovbrøyerere, særlig gjelder dette barn og unge i fengsel. I meldingen blir det uttrykket et ønske om utviklingen av ytterligere forskning på unge lovbrøyerere, som blant annet undersøker bruken av straff og tvang, og effekten av dette. I meldingen blir det også påpekt at utviklingen av ulike metoder og prinsipper for unge lovbrøyerere må bli drøftet tverrfaglig (St.meld. nr. 20 (2005-2006), s. 12).

I Innst. S. nr. 64 (2006-2007) sluttet Stortinget seg til forslaget i St. meld. Nr.20 (2005-2006). På bakgrunn av at det foreligger lite forskning på ungdommer og kriminalitet, ble det opprettet et utvalg. Utvalget ble oppnevnt av Regjeringen 20. april 2007 på grunnlag av St.meld. nr. 20 (2005-2006). Oppgaven deres var å se på reaksjoner og tiltak, og utrede alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrøyerere (NOU 2008:15, s. 9). Utvalget gjennomgikk 150 straffesaker mot barn under 18 år idømt ubetinget fengsel. I utredningen får man en kort, anonymisert presentasjon av straffesakene. Presentasjonen tar seg blant annet av hvilke type lovbrudd de mindreårige har gjennomført, soningstid, tidligere straffer og ny kriminalitet. Undersøkelsen har foregått i ulike deler av landet, og har hatt som hovedmål å få klarhet i hvilke barn som blir idømt ubetinget fengsel og type straffbare handlinger som er blitt gjort (NOU 2008:15, s. 30). Undersøkelsen viser at mange av barna som idømmes ubetinget fengsel har hatt en utvikling i retning av mer kriminell atferd, hvor barnet begår flere og alvorligere lovbrudd som ofte kan ha sammenheng med at foreldre, skolen eller andre ikke har klart å sette grenser for barnets oppførsel (NOU 2008:15, s. 134). Dette viser hvor viktig det er å reagere når barn begår lovbrudd, og at fengselsstraff ikke nødvendigvis er det som er riktig å påføre barn, snarere kan omsorgstiltak eller gjenopprettende tiltak være vel så effektive (Prop. 135L, (2010-2011), s. 20).

Bestemmelsene om ungdomsstraffen baserer seg altså på flere ulike dokumenter¹ fra regjeringen, som stortingsmeldinger og proposisjoner, hvor noen av dem er nevnt overfor. Et fellestrekk som framgår av dokumentene er hvordan man kan redusere bruken av fengselsstraff og utvikle alternative strafferettslige reaksjoner for lovbrutere mellom 15 – 18 år, som begår kriminelle handlinger. Norges bruk av strafferettslige reaksjonene, hvor barn plasseres sammen med voksne i fengsel og i varetekt, har medført at unge blir isolert. FNs barnekomité og andre FN-organer, blant annet menneskerettskomiteen, har kritisert Norges bruk av isolasjon mot barn for å være mot loven (Prop. 135 L (2010-2011), s. 14). Bestemmelsene har til hensikt å imøtekomme kritikken Norge har blitt utsatt for.

Dokumentene tar særlig opp viktigheten av å *se* barnet som begår lovbrudd. Barn som begår alvorlig kriminalitet, har stort sett komplekse og sammensatte problemer, og har en antisosial atferd som har eksistert i lang tid før selve lovbruddet (NOU 2008:15, s. 134). Fengsel kan være belastende for enhver, og særlig for barn kan slik straff gi utilsiktede skadevirkninger, mens de er i en viktig utviklingsfase. Barn under utvikling blir lett påvirket i forhold til det miljøet de ferdes i, hvilket vil bety at det foreligger en risiko for at fengselsstraff kan gi nærmere tilknytning til kriminelle miljøer, og ikke minst vil det ta fra dem viktige år med lærings- og sosialiseringarenaer (Prop. 135 L, (2010-2011) s. 12).

2.1.1 Hensikten med ungdomsstraffen

Ungdomsstraffen er en alternativ strafferettslig reaksjon som har som hensikt å stoppe en kriminell løpebane. Ordningen ble vedtatt som egen straffart som alternativ til fengsel i desember 2011 av Stortinget, og trådte i kraft 1. juli 2014. Ungdomsstraffen retter seg mot ungdommer som utfører en kriminell handling på tidspunktet ved alderen fra 15 til 18 år. Ungdomsstraffen gjelder for de som begår alvorlige eller gjentatte lovbrudd som ellers ville ha fått ubetinget fengselsstraff, forutsatt at ungdommen kan gjennomføre en reaksjon i frihet med tett oppfølging, samt ungdommer som idømmes strengere samfunnsstraff (Konfliktrådet, 2014).

¹ Se avsnitt «1.4 tidligere forskning» for dokumenter som brukes.

Fra konfliktrådets nettside er det fastsatt punkter som beskriver hensikten med ungdomsstraffen.

Målet er å forhindre ny kriminalitet ved å:

- gi en reaksjon som ivaretar de gjenopprettende prosesser
- gi en reaksjon som kan motivere til endring
- gi en reaksjon som er egnet til å fjerne eller redusere faktorer som øker risikoen for nye lovbrudd
- gi en reaksjon som kan styrke den enkeltes ungdoms ressurser
- gi en reaksjon som engasjerer nettverket rundt den enkelte
- ha barnets beste som hovedfokus – jfr. FNs konvensjon.

(Konfliktrådet, 2014).

Ungdomsstraff idømmes av domstolene, som også fastsetter oppfølgingstiden. Gjennomføringstiden er avhengig av alvorlighetsgraden i de enkelte sakene, men starter fra 6 måneder til 3 år. Gjennomføringen skal bestå av tett tverretattlig oppfølging, som koordineres av en ungdomskoordinator fra konfliktrådet. Gjennomføringen er lovregulert, og ungdomskoordinatoren i konfliktrådet som har ansvaret er fastsatt som en del av loven. Det kreves et samtykke både fra ungdommen selv og foresatte eller verger. Oppfølgingen skjer gjennom et stormøte og utarbeidelse av oppfølgingsplan eller ungdomsplan til den enkelte ungdom. Ved brudd, følges det særskilte regler, hvor ungdomskoordinator har hovedansvaret for å melde fra ifølge konfliktrådsloven, og etter loven kan ungdommen bli satt i fengsel etter domstolenes vurdering (Prop. 57 L (2013-2014), s. 96). Det etableres ett individuelt sammensatt oppfølgingsteam for hver ungdom, med representanter fra politiet, barnevern, skole, nettverk og andre som kan være med å bidra til en positiv utvikling hos ungdommen. Oppgavene til teamet er som følgende:

Oppfølgingsteamet har ansvaret for å gjennomføre tiltakene fastsatt i ungdomsplanen. Oppfølgingsteamet ledes av ungdomskoordinatoren og består ellers av domfelte eller siktede, domfeltes eller siktedes verger og andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen. Ungdomskoordinatoren kan også anmode andre med tilknytning til domfelte, siktede eller saken om å delta. Ved ungdomsstraff er representanter fra kriminalomsorgen og politiet obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet. (Konfliktrådsloven §26, 2014)

Foruten å etablere et oppfølgingsteam, er det viktig å etablere tverrfaglige koordineringsgrupper. Representanter fra koordineringsgruppene innkalles for å drøfte hver enkelt innmeldt ungdomssak. Påtalemyndigheten og politiet er selvskrevne i koordineringsgruppene. Barnevernet vil ha en naturlig plass i en slik gruppe, sammen med andre representanter fra skole, NAV, og kriminalomsorgen. Det er viktig at de ulike representantene har myndighet til å ta beslutninger på vegne av etaten de kommer fra. Ungdomskoordinator i konfliktrådet informerer representantene om hva et slikt tverretatlig samarbeid innebærer og gir en innføring i modellen om ungdomsstraff. Koordineringsgruppen har ansvar for å vurdere ungdomssaker som kan egne seg for ungdomsstraffen. Videre har de et ansvar for å vurdere tiltak og enkeltpersonen som kan være aktuelle i oppfølgingsteamet, holde seg orientert om pågående saker i oppfølgingsteamet og ved drøfting av brudd. Koordineringsgruppene vil være et viktig rådgivningsforum for å kvalitetssikre hvorvidt ungdommer som begår kriminelle handlinger er aktuell for en ungdomsstraff, og i samarbeid med påtalemyndigheten, er det viktig å vurdere eventuelle juridiske og praktiske utfordringer (Konfliktrådet, 2015).

Det er en forutsetning at personene i oppfølgingsteamet og koordineringsgruppen kjenner hverandres ansvar, muligheter og virkemidler. ”Det er summen av det tverrfaglige arbeidet som gir muligheter for å hjelpe ungdom bort fra en kriminell løpebane” (Konfliktrådet, 2015).

2.1.2 Tverretatlig samarbeid – en viktig del av ungdomsstraff

Ungdomsstraffen er en straffereaksjon som bygger blant annet på prinsippet om gjenopprettende prosess og tverrfaglig samarbeid mellom konfliktrådet, politiet, kommuner og andre institusjoner (Konfliktrådet, 2014). Hensikten med et tverretatlig samarbeid er beskrevet i handlingsplanen ”Sammen mot barn- og ungdomskriminalitet” (St.meld. nr. 20 (2005-2006)), hvor ett av tiltakene var å opprette et prøveprosjekt for å teste ut ordningen med oppfølgingsteam for unge lovbrytere. Prosjektet ble gjennomført i fire ulike byer (Oslo, Kristiansand, Stavanger og Trondheim) i Norge, i regi av ulike etater, hvor konfliktrådet i Trondheim fikk hovedansvaret for gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet foregikk fra 2006 til 2008. ”Formålet med prosjektet var å styrke samarbeidet mellom rettshåndhevere og hjelpeapparat for å få til en forpliktende forutsigbar og strukturert

oppfølging i enkeltsaker” (Prop. 57 L (2013-2014), s. 13). Arbeidet baserte seg på prinsippene om gjenopprettende prosess, som omfattet unge lovbrøyttere, hvor oppfølgingsteamet og virkemiddelet skulle være tilpasset den enkelte. Oppfølgingsteamene skulle bestå av politiet, kriminalomsorgen, barnevernet, rusomsorgen, helsevesenet, skolesystemet og konfliktrådet. Ungdommene som deltok i prosjektet var unge lovbrøyttere som hadde utført alvorlige eller gjentatte lovbrudd, og disse fikk tilbud om å være med i prosjektet på grunnlag av betinget dom eller betinget påtaleunndlatelse, med vilkår om deltakelse i oppfølgingsteam. Det har også vært to prøveprosjekter i Sør-Trøndelag og Telemark som startet i 2012-2013. Her ble det fokusert på prøving av ungdomsstormøte og ungdomsplan, og målgruppen var den samme som gjelder for ungdomsstraffen i dag. Praksisen og metodikken fra de tidligere prøveprosjektene med oppfølgingsteam for unge lovbrøyttere ble også brukt her. Etter en evaluering av prosjektet med oppfølgingsteam for unge lovbrøyttere, kom det frem flere positive effekter, som blant annet at ungdommene hadde lavt tilbakefall og forbedret psykisk helse. Sistnevnte prosjekt har vist positive erfaringer både for ungdommen og når det gjelder det tverretatlige samarbeidet (Prop. 57 L (2013-2014), s. 14). Evalueringene viser at tett oppfølging av ungdommene og forpliktende tverretatlig samarbeid var de to viktigste kriteriene for suksess (Prop. 57 L (2013-2014), s. 13). Erfaringen fra prosjektene har dannet grunnlag for arbeidet med implementeringen av ungdomsstraffen.

2.2 Konfliktrådet

Konfliktrådet er en statlig tjeneste som ligger under Justis- og beredskapsdepartementet, og finnes ved tjueto ulike steder i Norge. De ulike kontorene har til sammen omtrent 100 ansatte og i tillegg rundt 600 meklere, som har et betalt verv som lønnes på timebasis. Mekling i konfliktrådet ble vedtatt som en lov av Stortinget 15. mars 1991, med ikrafttredelse 1. september 1992, og med noen endringer i 2014. Norge var det første landet i verden med en lovfestet konfliktrådsordning. Sekretariatet for konfliktrådene befinner seg i Oslo, og har det faglige og administrative ansvaret for alle konfliktrådskontorenes. I dag reguleres fortsatt konfliktrådsordningen etter en egen lov, konfliktrådsloven, og har blitt enda mer omfattende etter at ungdomsstraffen ble vedtatt. Det forutsettes at alle ansatte og meklere gjør seg kjent med loven (Konfliktrådet, udatert). Forslaget om ungdomsstraffen, som en ny straffereaksjon for unge lovbrøyttere, legges frem for første gang i Prop. 135 L (2010-2011), og lovforslaget ble enstemmig vedtatt i Stortinget i desember 2011, med ikrafttredelse 1. juli 2014. Før

forslaget om ungdomsstraffen med forankring i konfliktrådet, var det diskutert andre forslag og tiltak med økt bruk av konfliktrådet. I St.meld. nr. 20 (2005-2006) *Alternative straffereaksjoner for unge lovbrøyttere*, ble det tatt opp et ønske om å bruke konfliktrådet mye mer sammen med en del andre strafferettslige forslag.

De viktigste kjennetegnene med konfliktrådet er at ordningen gir personer mulighet til å finne løsninger og ordne opp i lovbrudd og mellommenneskelige konflikter. Dette baserer seg på bruken av lekfolk som meklere og frivillighet fra partene. Når partene møtes til et meklingsmøte i konfliktrådet, tilrettelegger meklerne for møtet og dialogen. Innholdet er ikke ment som et behandlings- eller terapitilbud, og har dermed en annen tilnærming (Prop. 57 L (2013-2014), s. 10-11).

2.2.1 Gjenopprettende prosess

I innledningen ble det nevnt at konfliktrådet baserer seg på prinsippet om *restorative justice*. På norsk vil dette være *gjenopprettende prosess*, og innebærer å gjenopprette mest mulig av skaden, hvor målet er å gi partene en større forståelse av ugjerningens konsekvenser. Mens gjerningspersonen skal stimuleres til å ta ansvar for egne konflikter, skal offeret få hjelp til å bearbeide opplevelsen. Dette er en alternativ tilnærming til hvordan man ellers forstår og reagerer på kriminalitet (Prop. 57 L (2013-2014), s. 10).

Konfliktrådets tankegang baserer seg i stor grad på artikkelen *Konflikt som eiendom* (1977) forfattet av kriminologen Nils Christie, og bruken av legmannsordningen med frivillige meklere var en idé som kom fra ham. Christie (1977) forteller at konflikter ofte utvikler seg til en prosess som er blitt fratatt de direkte involverte. Dette skyldes at konfliktene kan ende opp som andres eiendom, eller rett og slett at konfliktene kan forsvinne. Man burde derimot "... ikke la konflikter forvitte, de burde brukes. Og de burde brukes og bli nyttige for dem som opprinnelig var involverte i konflikten" (Christie, 1977, s. 113).

I artikkelen kritiserer han blant annet rettsaker mot ungdom i domstolene for å være kalde, fordi ingen gir barnet eller ungdommen oppmerksomhet. Dette er særlig alvorlig med tanke på at rettsaker kan være forvirrende i seg selv. Han forteller at i rettsaker blir en konflikt til juristenes eiendom, selv om det i utgangspunktet var en konflikt mellom konkrete parter.

I rettsaker er partene representert og inntar dermed en passiv rolle. Aktiviteten foregår mellom representantene og dommeren. Dette er jo tross alt juristenes oppgave. De er opptrent til å forebygge og løse konflikter. I noen konfliktsaker kan den enkeltes argumenter mot personen man er i konflikt med høres meningsfulle og fornuftige ut, men da kan advokaten fort si at argumentene er uten juridisk relevans og har dermed ingen effekt i retten. Med andre ord vil det til syvende og sist være opp til advokaten som representerer saken å bestemme hva som er relevant eller irrelevant. For offeret i en rettsak kan dette være særlig vanskelig. I tillegg til å ha gjennomgått en del, enten det er tap av materielle goder, eller å ha blitt fysisk skadet eller psykisk belastet, har personen mistet muligheten for å delta i sin egen sak. Offeret får ikke beskrevet tapene slik han eller hun ønsker eller snakket med den tiltalte. Selv om partene kanskje ville ha følt seg redde, nervøse eller rasende, ville det ha gitt dem en mulighet til å bestemme hva de synes er relevant, og har dermed muligheten til å innta en mer aktiv rolle. Ifølge Christie (1977) kan dette være et allment tap som rammer både offeret og samfunnet, og offeret vil gå sin vei mer redd enn noensinne. For gjerningspersonen er muligheten til å forklare seg, og eventuelt bli tilgitt, mistet. Gjerningspersonen har tapt sjansen til deltakelse i en personlig konfrontasjon av alvorlig karakter. I personliggjorte møter mellom gjerningsperson og fornærmede, vil partene ha mulighet til å innta mer aktive roller. I en slik situasjon er det også viktig å påpeke at dette ikke kan garantere tilbakefall, men ettersom det ikke har blitt funnet noen kur mot kriminalitet, er det heller ikke noe å tape, forklarer Christie (1977, s. 125). Med dette avslutter han med et interessant sitat: ”La oss gjenopprette respektabiliteten av møtet mellom kritiske mennesker: dårlig betalte, høyt ansette, men uten noen spesiell makt – bortsett fra tyngden i deres eventuelle gode ideer. Slik bør det være” (Christie, 1997, s. 132).

2.2.2 Mekling og meklere

Den mest brukte formen for gjenopprettende prosess er mekling. Mekling er en metode som håndterer ulike konflikter og skiller seg fra konfliktløsning i domstolene, hvor det ofte handler om å få rett og vinne over den andre parten. I mekling brukes dialog som samtaleform, slik at partene i større grad får innsikt i hverandres handlinger, synspunkter og følelser. Hovedmålet med mekling er at partene selv skal ha ansvaret for hvordan konflikten kan løses, og dermed må de selv komme med forslag til løsninger. Meklerens rolle er å tilrettelegge for partene i forberedelsesfasen før møtet, under prosessen i møtet og ved

avtaleinngåelse. Mekleren styrer og tilrettelegger i møter, slik at den enkelte kan fortelle om hendelsen, hvordan hendelsen har påvirket dem, og hva som kan gjøres for å reparere skaden (Sekretariatet for Konfliktrådene, 2014).

Meklingen består av ulike faser. Kort fortalt innebærer et meklingsmøte partenes fremstilling av hendelsen og deres opplevelse av denne, og avslutningsvis etablerer partene en avtale som inneholder løsninger de selv har kommet med. Mekleren har ansvaret for å passe på at fasene ikke går for fort eller for sakte, og bestemme når det er på tide å gå inn i de ulike fasene ved å tilrettelegge for dialogen (Nordhelle, 2006, s. 32).

Mekleren innehar et frivillig verv. Det er kommunene som har ansvaret for nye meklere. Ifølge *konfliktrådsloven* (2014) oppnevnes meklerne av et oppnevningsutvalg, bestående av en representant utpekt av kommunestyret, en representant fra politiet og konfliktrådslederen. Vanlige meklere med slike frivillige verv oppnevnes for en fireårsperiode, men for konfliktrådslederen og ansatte i konfliktrådet, som også fungerer som meklere, gjelder ikke denne tidsbegrensningen. ”Ved utvelgelse blir det lagt vekt på personlige egenskaper, som evnen til å takle mellommenneskelige problemer, evnen til å være upartisk, samt tillit i lokalsamfunnet. Det kreves ingen formell utdanning, men meklere må være over 18 år og ha en plettfri vandel” (Konfliktrådet, udatert).

2.2.3 Samtykke og frivillighet

”Frivillighet er en viktig motivasjon for partene til å ta selvstendige valg og komme frem til en løsning. Dette handler også om god ivaretagelse av partene, ingen skal måtte møte noen som møter under tvang, og/eller deltar på feil premisser” (Sekretariatet for Konfliktrådene, 2014, s. 16). Konfliktrådet baserer seg på tanken om at oppmøte til meklings skal være frivillig, og partene som velger meklings fremfor annet håndtering, må gi samtykke for deltakelse, og kan når som helst i prosessen trekke seg tilbake. Dette gjelder for både sivile saker og for straffesaker. Er en part under 18 år eller umyndiggjort, må konfliktrådet få samtykke fra verger og klar informasjon om at de også kan delta. Verger kan være begge foreldrene, eller i noen tilfeller barnevernet. I tilfeller der foreldre ikke bor sammen, er det viktig å informere begge foreldrene om meklings i konfliktrådet, samt å gi informasjon om muligheten til å være med på møtet (Sekretariatet for Konfliktrådene, 2014).

2.2.4 Upartisk og nøytralitet

Upartiskhet og nøytralitet er begreper som brukes svært ofte i meklingsarbeidet til konfliktrådet. Et viktig grunnprinsipp med mekling er at meklere skal være upartiske og nøytrale. ”Med nøytralitet menes at mekleren ikke skal favorisere en part eller et bestemt resultat i prosessen” (Nordhelle, 2006, s. 39). Under mekling er det viktig at partene føler seg akseptert, ikke dømt av de meklerne som er tilstede. Dette er en av de grunnleggende hensiktene med et meklingsmøte. Det skapes en tillit mellom partene og meklerne, som er en viktig forutsetning for at meklerne skal kunne gjøre et godt arbeid. Upartiskhet og nøytralitet er to begreper som til dels overlapper hverandre og kan forstås som det samme. Å være upartisk kan forstås som å være ”... fri fra skjevheter i favorisering av den ene parten i ord eller handling” (Taylor, referert i Nordhelle, 2006, s. 40). Partene skal ikke føle at mekleren tar parti med noen. Dersom mekleren viser negative eller positive reaksjoner mot én av partene, kan det hende at mekleren fremstår som upartisk og lite tillitsfull. (Nordhelle, 2006).

På linje med andre mennesker har en mekler et bestemt verdisyn. Siden dette medfører at han eller hun ikke er verdinøytral i et meklingsmøte, er det viktig at konfliktrådsmekleren er bevisst på sine verdier og prøver å opptre nøytralt og upartisk. Mekleren må ikke la verdisynet påvirke saken eller opptre på en bestemt måte mot visse type mennesker. Dette gjelder både gode og dårlige verdier som alle mennesker bærer på. Man skal ikke favorisere noen mer enn andre eller vise sterke fordommer mot noen andre. (Nordhelle, 2006).

2.2.5 Balansering av maktubalanse

I meklingsmøter vil mekleren ha ansvaret for å bringe likevekt i en maktubalanse. Dette er et annet prinsipp som på mange måter er like viktig som upartiskhet og nøytralitetsprinsippet. Slik Nordhelle (2007) forklarer ”når mekleren balanserer maktubalanse, må hun ha prinsippet om nøytralitet i bakhodet” (s. 68). Selv om mekleren behersker maktbalanseringen, betyr det ikke at mekleren er nøytral. I en strengere forstand av nøytralitetsbegrepet, kan nøytraliteten til mekleren bli utfordret i forhold til det å balansere maktubalanse. Med dette mener Nordhelle (2006) at ved å støtte den ene parten, er man ikke nøytral, og dermed finnes det heller ikke en jevn maktfordeling. Dette kan oppstå i situasjoner der mekleren opplever at det må jobbes med den ene partens emosjoner for å gå videre i prosessen eller til neste fase. Det kan strengt tatt vurderes som om mekleren setter nøytraliteten til side (Nordhelle, 2007). En

mekler må være tydelig i språket overfor den andre parten ved å tydeliggjøre det som foregår, og eksempelvis si at man vil bruke like mye tid på begge parter, dersom dette antas å være utslagsgivende for å bevare partenes tillit. Andre konkrete utfordringer kan være tilfeller der en mekler aktivt påvirker resultatet i prosessen. Dette kan oppstå når mekleren kommer med mange råd, eksempler, eller ulike alternativer på løsninger (Nordhelle, 2006).

Nøytraliteten bør ses som en paraply som maktbalanseringen utøves i ly av. Maktbalanseringen har ikke annet formål enn å arbeide med partene for at de skal bli likeverdige forhandlingspartnere. Den har ikke til hensikt å favorisere ett resultat fremfor et annet. Maktbalanseringen har derfor prosess og ikke resultat i fokus. Maktbalanseringens mål er å sikre at begge parter har likeverdige forhold når det gjelder: Å vite hva de vil, å være i stand til å utdype sine behov og interesser, å mestre å forhandle om ulike interesser. (Nordhelle, 2007, s. 68-69)

Ved å ha maktbalanseringen som fokus for gjennomføringen og ikke som resultat, samtidig som man har upartiskhet og nøytralitetsprinsippet i bakhodet når man mekler, vil man oppnå den nødvendige balanseringen for å skape tillit mellom alle parter.

2.2.6 Sivile saker og straffesaker

Konfliktrådet tilbyr gratis mekling til alle, og behandler både straffesaker og sivile saker. Ved straffbare konflikter hvor den ene parten i mange tilfeller har en anmeldelse på seg, kan politiet vurdere om dette er en sak som kan tas gjennom konfliktrådet. Da kan konfliktrådet tilby en mekling som skiller seg fra konfliktløsning i domstolene, hvor det handler om å få rett og vinne over den andre parten. Ved sivilkonflikter kan partene selv melde inn saken til konfliktrådet. Dette blir da en sivil sak. I slike situasjoner kontakter konfliktrådet den andre parten for å innhente samtykke. ”I tillegg kan en straffedømt ønske å møte sitt klager for be om unnskyldning. Dette regnes også som en sivil sak selv om saksforholdet knytter seg til en kriminell handling” (Prop. 57 L (2013-2014), s. 10).

Proessen består vanligvis av et formøte som blir arrangert separat for de involverte partene, hvor konfliktrådet informerer om prosessen videre og tanken bak mekling, og andre spørsmål vedrørende partenes behov, forventninger etc. Et slikt formøte skal få partene til å tenke gjennom hva de ønsker skal komme ut av selve meklingsmøtet, hvilket er det andre steget i prosessen. Under et meklingsmøte, uavhengig av om det er straffesak eller sivilsak, skal

partene få tid til å fortelle om opplevelsen ved konflikten, reaksjoner og følelser ved denne. Ofte ledes slike møter av en eller to meklere som har ansvaret for lede samtalen mellom partene, slik at den enkelte får sagt det den ønsker. Videre i meklingsmøtet skal partene snakke om planene framover, og hva de ønsker skal skje videre, noe som forhåpentligvis fører til en "forsoningsavtale" mellom dem. Samme retningslinje, oppfølging og metode gjelder både ved straffesak og sivilkonflikt.

Partene skal selv komme med forslag til en eventuell avtale. Meklerne må derimot forsikre om at dette er en rettferdig løsning for alle parter, før selve avtalen skrives ned. Er det behov for mer enn ett meklingsmøte, avtales dette mellom partene og meklerne. Når det gjelder straffesaker, har den inngåtte avtalen to ukers angrefrist, mens partene selv kan bestemme angrefristen i sivile saker. Utenom en angrefrist, inneholder ofte avtalene en frist for tidspunktet for gjennomføring. Om avtalen er innfridd eller ei, skal fornærmede/klager melde fra til konfliktrådet. Dersom avtalen er innfridd ved straffesak, kan den påklagende unngå å få registrering på den ordinære politiattest, men dersom saken er oversendt fra politiet som sivil sak, skal politiet ha en kopi og bekreftelse om at avtalen er innfridd, eller ei. Ved sivile saker kan konfliktrådet tilby fornærmede en ny runde med mekling, i tilfeller der den inngåtte avtalen ikke er blitt innfridd etter fristen. Fornærmede står da fritt til å velge et nytt meklingsmøte eller at saken skal tas videre til anmeldelse til politiet (Konfliktrådet, udatert).

2.2.7 Meklingsmøte og ungdomsstormøte

Konfliktrådet har to ulike type møter, hvor den ene blir kalt for mekling eller meklingsmøte, mens den andre omtales som stormøte eller ungdomsstormøte når det gjelder ungdomsstraff. Begge bruker samme metode, men inneholder noen forskjeller. Den største forskjellen er at i stormøter kan deltakerantallet økes. Både de som er direkte og indirekte involverte kan delta på stormøter, og mellom 8-16 personer kan være tilstede. Det er ofte saker som har berørt et nærmiljø, familiekonflikter, unge mennesker som har flere forhold, eller nabokonflikter. I meklingsmøte er det partene, og eventuelle støttepersoner, som er med. Den andre forskjellen er at i stormøte bruker man et skjema med faste spørsmål som stilles til deltakerne som sitter i en stor ring.

Det er sakens innhold og partenes behov som avgjør hvilke type møter som skal brukes. Meklingsmøte og stormøte mellom partene tilrettelegges som oftest av en eller to meklere.

Dette er et viktig prinsipp som unge lovbrøyttere skal gjennomgå som en del av ungdomsstraffen. Ungdommene skal gjennom to omganger med ungdomsstormøter. Det første møtet blir tilrettelagt av meklere, og eventuelt sammen med ungdomskoordinator. Her skal ungdommen møte fornærmede og eventuelle andre berørte, verger, støttepersoner, eventuelt representanter fra oppfølgingsteamet. Andre del av stormøtet tilrettelegges av ungdomskoordinator, men her skal ikke fornærmede og andre berørte møte hverandre, kun ungdommen sammen med sine verger og eventuelle støtteperson sammen med representanter fra oppfølgingsteamet (Sekretariatet for Konfliktrådene, 2014 & Konfliktrådsloven, 2014). I andre del av møtet er målet å utvikle en ungdomsplan med ulike vilkår og tiltak som ungdommen må forholde seg til i gjennomføringstiden av en ungdomsstraff (Prop. 57 L, (2013-2014), s.8).

2.3 Oppsummering

Dette kapittelet har beskrevet de mest grunnleggende trekkene ved konfliktrådet, samt forklart den gjenopprettende prosess. Et meklingsmøte er en krevende og kompleks situasjon for alle parter å være involvert i. For noen kan det være svært vanskelig å møte den som har gjort dem vondt, men slik Christie (1977) forklarer, gir det en mulighet for partene å ordne opp i konflikten selv, uten at saken skal gå gjennom rettssystemet. Mekler har en viktig rolle i å skape den gjenopprettende prosess og få dialogen mellom partene til å flyte. For at det skal kunne skje på et helt optimalt nivå, kreves det tillit mellom parter og mekler. Det er viktig at mekler bevarer nøytralitetsprinsippet og balansere maktubalanse. I tillegg er det avgjørende at han eller hun opptre upartisk. En viktig endring i forbindelse med meklingsmøter etter ungdomsstraffen, er at profesjonelle aktører fra oppfølgingsteamet sammen med ungdomskoordinator skal delta i møtene. Et viktig poeng med ungdomsstraffen er å se ungdommene. Disse har ofte gjennomgått store og sammensatte problemer i livet sitt, som kanskje har ført til at de har begått lovbrudd, men isolasjon er ikke alltid svaret på problemet. Isolasjon kan i verste fall føre til at kriminaliteten øker når de kommer ut igjen. Gjennom forpliktende samarbeid mellom etater er det større mulighet for å hjelpe ungdommen til å komme seg bort fra det negative adferdsmønsteret, forutsatt at alle etatene har barnets beste som hovedfokus.

3 TEORI

I dette kapitlet gjør jeg rede for oppgavens teoretiske rammeverk. Det tas utgangspunkt i ulike perspektiver på menneskers adferd og hvordan individer handler, med fokus innenfor sømmelighetslogikken og konsekvenslogikken, og den regelbaserte modellen.

3.1 Aktørenes logikker i samspill med andre

Å fatte beslutninger, handlinger eller valg er en del av den daglige aktiviteten i alle organisasjoner. Noen beslutninger kan være små og mindre viktige, mens andre kan bety svært mye, da konsekvensen ved å foreta feil avgjørelse kan få fatale følger (Jacobsen & Thorsvik, 2013). Ved bruk av Marchs teori om beslutninger, vil jeg kunne forstå mer om etatenes adferd og handlingsmåte i samarbeidet om ungdomsstraffen.

Jeg har valgt å starte med en beskrivelse av to hovedtilnærminger, konsekvenslogikk «*the logic of consequences*» og sømmelighetslogikk «*the logic of appropriateness*» Logikkene kan handle om holdninger eller regler en tar utgangspunkt i. Dette er to tilnærminger, eller perspektiver, som er forskjellige fra hverandre, og som analyserer beslutningshandlinger tilpasset situasjoner og hendelser i organisasjoner. Selv om konsekvenslogikken og sømmelighetslogikken har forskjellige karakterer, er det mulig at disse to handlingslogikkene i realiteten kan oppstå side om side i de fleste typer organisasjoner. Videre vil hovedfokuset være på beslutninger som følger regler, kalt for den regelbaserte modellen.

Ved å bruke flere perspektiver vil jeg kunne få bredere forståelse for hva som skjer i en omfattende og kompleks prosess bestående av ulike aktører. På denne måten vil jeg finne ut om aktørene tar utgangspunkt i ett eller flere perspektiv. Før jeg gir en beskrivelse av de ulike beslutningsteoriene, vil jeg først gi en begrepsavklaring på hva et tverretatlig og tverrfaglig samarbeid innebærer, og hva beslutningstaking i grupper betyr. Behandlingsprosessen i ungdomsstraffen består av flere nivåer som avsluttes hos domstolene, men før saken når dit, tar aktører fra ulike etater ulike vurderinger og beslutninger underveis. Jeg har valgt å ha hovedfokus på det som foregår *før* saken blir sendt til domstolene. En forklaring og utdyping av denne prosessen vil bli beskrevet i kapittel fem, sammen med den empiriske analysen.

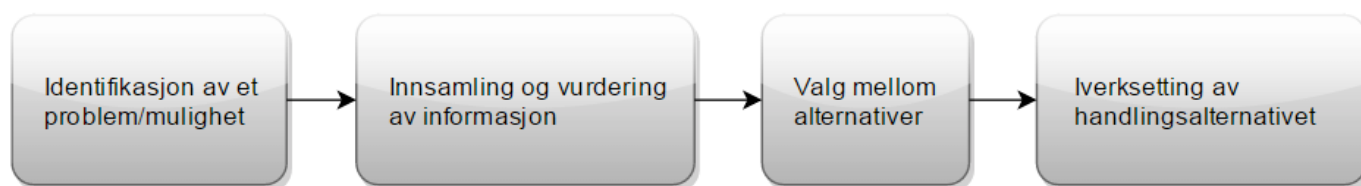
3.1.1 Begrepsavklaring: kjært barn har mange navn

Tverretatlig og *tverrfaglig* samarbeid er begreper som er nært knyttet til samarbeidet om ungdomsstraffen. Et tverretatlig samarbeid kan forstås som samarbeid mellom aktører fra ulike etater (Kinge, 2012, s. 33 og Lauvås & Lauvås 2004, s. 42). Disse kommer sammen for å tilføye samarbeidet kompetansen de har fra etaten de tilhører. ”Dette vil kunne føre til at fagpersoner med *samme* fagutdannelse og –bakgrunn, for eksempel sosionom, logoped, spesialpedagog, psykolog osv., vil kunne jobbe sammen i team med andre med samme faglige bakgrunn, men som representerer ulike etater” (Lauvås og Lauvås 2004, Glavin og Erdal 2007, referert i Kinge 2012, s. 33). Et tverrfaglig samarbeid kan på sin side oppfattes som et samarbeid mellom aktører med ulik fagbakgrunn og kompetanse, som kan jobbe i samme organisasjon. Et slikt samarbeid kan oppstå mellom ansatte i samme etat under utveksling av nødvendig informasjon og opplysninger i en sak. I det tverretatlige samarbeidet stilles det derimot strengere vilkår når det gjelder slik informasjon og opplysninger, da taushetsplikten setter visse grenser. De ulike etatene som samarbeider, har etter sine fastsatte lover ulik rett og plikt til å meddele seg til hverandre og andre. Taushetsplikten eksisterer blant annet for å beskytte brukerne mot at deres private forhold eller annen personsensitiv informasjon blir spredd unødvendig. Det har også forkommet tilfeller hvor taushetsplikten har blitt brukt som unnskyldning for å ikke etablere samarbeid, fordi fagpersonen ikke ønsket det selv, til tross for at hensikten er å bruke den som en beskyttelse av brukerne, forklarer Lauvås og Lauvås (2004). Taushetsplikten skal ikke være et hinder for samarbeid, derimot må man; ” ... sørge for at det alltid foreligger et skriftlig samtykke før man utveksler opplysninger” (Lauvås & Lauvås, 2004, s. 43). Uavhengig av de forskjellige reglene, kan samtykke eller anonymitet brukes som utgangspunkt for å bringe opplysninger til hverandre (Konfliktrådet, 2015).

I tilfellet med samarbeidet rundt ungdomsstraffen, er det *ulike etater* med forskjellige *fagbakgrunn* samt *kompetanse* som samarbeider sammen (Kinge, 2012). Dermed anser jeg det aktuelt å følge Lauvås og Lauvås’ (2004) og Kinges’ (2012) forklaring og kalle det for *et tverretatlig samarbeid*.

3.1.2 Beslutningstaking i grupper

Det er vanlig at beslutningsprosesser foregår i grupper, og ifølge Yukl (2006) blir grupper stadig brukt til å ta beslutninger og løse problemer både i og utenfor organisasjoner. En beslutning består i å foreta et valg mellom ulike alternativer. En videre forklaring av dette innebærer forpliktelse til en handling, hvor den blir fulgt opp med tiltak og vedtak for å iverksette beslutningen (Jacobsen & Thorsvik, 2007, s. 279). En beslutningsprosess kan analyseres ut ifra denne forenklete modellen:

Figur 1: Gjengitt etter Jacobsen og Thorsvik (2013, s. 309).

I denne oppgaven skal jeg ikke vurdere og drøfte tiltak som brukes for iverksetting av beslutninger². Yukl (2006) forklarer at beslutningsprosesser i grupper karakteriseres som svært viktig og er en avgjørende faktor for kvaliteten av beslutningen. Gruppen kan bli hindret i å utføre arbeid effektivt ved ikke å utnytte viktig og relevant informasjon, og ved at deltakerne ikke oppnår sitt fulle potensial i gruppesamarbeidet. Andre vanlige elementer som påvirker kvaliteten kan være når deltakerne hemmer hverandre ved at de ikke er villige til å innta felles gruppetenkning, når de tar forhastede avgjørelser, eller gir falske konsensus, som i denne sammenheng vil bety at individer i fellesskapet går med på avgjørelser som de egentlig ikke har lyst å være en del av. Polarisert gruppedynamikk kan også være et element som kan påvirke kvaliteten. Dette kan komme til uttrykk ved at gruppemedlemmene viser ekstreme synspunkter og tar dermed mer ytterliggående valg enn det de samme personene ville ha gjort om de hadde tatt avgjørelsen hver for seg (Kobbeltvedt & Brun, 2005, s. 100).

For å påvirke kvaliteten i positiv retning i en gruppebeslutning er gruppemedlemmene avhengige av utnyttelse av informasjon, klarheten i kommunikasjon og åpen idémyldring

² Etter at en ungdom blir idømt ungdomsstraffen, skal det i neste omgang utredes en ungdomsplan, hvor ungdommen gjennomfører de iverksatte tiltakene. Dette blir nevnt veldig kort i oppgaven, og er mer ment for informasjonens skyld, slik at man får et bilde av hva som kan være innholdet i en ungdomsplan.

blant gruppedeltakere. I tillegg bør deltakerne forstå betydningen og foretar vurderinger av det som er forutsigbart. Videre er kvaliteten avhengig av diskusjonene innad i gruppen, i hvilken grad den er fokusert på problemet, og på hvilken måte eventuelle uenigheter i gruppen er løst, forklarer Yukl (2006, s. 338).

3.2 Konsekvenslogikken

Konsekvenslogikken kan forstås som et rammeverk for rasjonelle beslutninger. Idéen om at aktører handler rasjonelt betyr i denne sammenheng å handle fornuftig (Jacobsen & Thorsvik, 2013). March (1991 & 1994) forklarer at konsekvenslogikk beskriver aktørene som rasjonelle, hvor deres handlingsvalg er basert på en evaluering om å velge den beste løsningen fremfor flere andre alternativer ved å evaluere deres konsekvenser. Man tar utgangspunkt i at aktørene håndterer beslutninger på bakgrunn av fullstendig kjennskap til alternativer, konsekvenser, preferanser og beslutningsregler. Et slik konsekvensdrevet handlingsvalg baserer seg ifølge March (1991 & 1994) på fire spørsmål:

- Første spørsmål omhandler kunnskapen om alternativer, hvor beslutningstakere har ett sett med handlingsalternativer å velge mellom. Spørsmålet her vil være: hvilket handlingsalternativ er tilgjengelige?
- Andre spørsmål dreier seg om kunnskapen om konsekvenser, hvor beslutningstakere kjenner konsekvensene av de ulike handlingsalternativene. Spørsmålet her vil være: hvilke konsekvenser følger av hvert alternativ? Forutsatt at et alternativ er valgt, hvor sannsynlig er det at konsekvensene kan skje?
- Tredje spørsmål angår klare preferanser. Beslutningstakere har fastsatte verdier, hvor mulige konsekvenser knyttet til ulike handlingsalternativer kan bli målt opp mot deres subjektive verdier. Spørsmålet her vil være: hvor verdifulle er konsekvensene (for beslutningstakerne)?
- Fjerde spørsmål handler om beslutningsregler, og at beslutningstakere har regler for hvordan de velger ett handlingsalternativ basert på mulige konsekvenser på grunnlag

av fastsatte preferanser. Spørsmålet her vil være: hvilke beslutningsregler skal benyttes?

Dette er et generelt rammeverk for rasjonelle aktører som tar i bruk konsekvenslogikken, og hvor hvert spørsmål om alternativer, konsekvenser, preferanser og beslutningsregler vil bli utforsket. Et slikt perspektiv på beslutninger anses som rasjonelt, og innebærer at beslutninger tas ut ifra en utredning av og selektering av ett sett med alternativer, og evaluering av alternativenes konsekvenser samt menneskets preferanser. En slik rasjonell beregning forutsetter som sagt at aktørene har fullstendig kjennskap og oversikt over alle mulighetene sine (March, 1991 og 1994). I den virkelige verden hvor aktørene antas å være preget av fullstendig rasjonalitet, vil ikke dette være mulig, og derfor vil den ha en normativ beskrivelse. Dette betyr at den gir en beskrivelse av hvordan noe ideelt bør være når man tar beslutninger (March, 1994, s. 9 og Jacobsen & Thorsvik, 2013). Å oppnå akkurat én gitt konsekvens ved å velge ett gitt alternativ, er vanskelig å forutse, da utfallet kan variere. Med andre ord er det ikke alltid mulig å ha oversikt over alle alternativer og konsekvenser, og beslutningstakere ser seg ofte fornøyd eller tilfredsstilt med et beslutningsvalg som ikke trenger å være det perfekte valg. Dette innebærer at valget faller på alternativer som overstiger noen mål eller kriterier (March, 1994, s. 18). Med dette beskriver March (1994) beslutningstaking som begrenset rasjonalitet. Dette betyr ikke at mennesker tenker irrasjonelt, men at dette kan anses som en mer realistisk beslutningsforståelse, og er et forsøk på deskriptiv beskrivelse på hvordan beslutninger faktisk skjer. Det er nemlig slik at mennesker ikke alltid har tilgang til nok informasjon for å kunne vurdere ulike alternativer og konsekvenser (March, 1994, s. 9).

3.3 Sømmelighetslogikken

Som medarbeider i en organisasjon er man ofte omgitt av noen strukturelle og kulturelle rammer som en må ta hensyn til (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 314). Disse kan være den formelle strukturen og den juridiske strukturen som regler og prosedyrer, dens nasjonale og lokale karakter, organisasjonsmessige mål, samt verdier og normer som ligger i organisasjonen. Innenfor de gitte rammene vil eksempelvis en organisasjon som militæret opptre og organiseres på en viss måte, for at organisasjonen skal anses som en anstendig og legitim virksomhet (March, 1994, s. 61). Sømmelighetslogikken er altså opptatt av å utføre

handlinger som er riktige, passende eller legitime. Ved en slik logikk vil det være naturlig å stille seg disse tre spørsmålene:

- (Gjenkjennelse) Hva slags situasjon er dette?
- (Identitet) Hva slags person er jeg?
- (Regler) Hva gjør en person som meg i den oppståtte situasjonen?

I den oppståtte situasjonen vil man ut ifra sømmelighetslogikken foreta beslutninger i et rammeverk hvor situasjonen behandles etter gjenkjennelse, identitet og regler (March, 1994, s. 58).

Det er blitt påpekt at sømmelighetslogikken er tett knyttet til begrepet om identitet. En organisasjons identitet utvikles gjennom sosialiseringprosesser, hvor de ansatte skaper et kollektivt fellesskap og jobber mot å realisere samme mål. Med andre ord er ikke identitet nødvendigvis noe bare enkeltpersoner har, men kan også forstås som en organisasjons identitet, hvor flere aktører er samlet, og regler blir i denne sammenheng fulgt etter det som anses riktig, forventet og legitimt (March & Olsen, 2006). March (1994) hevder at enkeltpersoner som utvikler disse identitetene i organisasjoner følger de regler og prosedyrer som de ser passer til situasjonen de befinner seg i. Som oftest utfører de fleste personene i en organisasjon sine arbeidsoppgaver ved å følge visse regler som en del av identiteten, for eksempel kan det nevnes leger i et sykehus, selgere innenfor et begrenset område, lærere i et klasserom, og ansatte i en organisasjon som til daglig tar ulike beslutninger. Disse organisatoriske reglene er med på å forme hva det innebærer å være en passende og egnet beslutningstaker (March, 1994, s. 60).

Regler og identiteter er med på å forme beslutninger i alle aspekter i livet, eksempelvis i familier, i gruppearbeid og i politiske sammenhenger hvor enkeltpersoner og det sosiale systemet er avhengig av regler og de påfølgende tiltak. Som en aktør i en organisasjon kan man ha mange sammensatte identiteter, og ikke bare én identitet (March, 1994 og Jacobsen & Thorsvik, 2013). Eksempelvis kan en lege på et sykehus også være en avdelingsleder, i tillegg til å være en kollega, og i det private er hun kanskje kone, mor, venn, medlem i en forening, osv. Det kan være usikkert hvilke av disse identitetene og bestemmelsene som er med i beslutningsprosessen. En lege trenger ikke nødvendigvis å opptre som lege i enhver

situasjon som oppstår i jobben, og som unntak i en bestemt situasjon unnlate å følge de regler som følger med profesjonsetikken. Men dette kan også bli en vanesak, hvor man ikke tar hensyn til reglene som er gitt, fordi de ikke passer til problemene man er satt til å løse. Derfor kan det være viktig å vite hvilken av identitetene som har vært dominerende ved valg av løsning (Jacobsen & Thorsvik, 2013).

3.4 Den regelbaserte modellen: handlinger som følger regler

På lik linje med beslutninger som rasjonelle valg, er den regelbaserte modellen bevisst konstruert for å realisere bestemte mål. Den regelbaserte modellen går ut på at aktørene kan agere rasjonelt ved å ta beslutninger på grunnlag av regler. Regler styrer handlingsvalgene, hvor formelle og uformelle organisatoriske regler er vevd inn på en måte som er med å definere organisasjoners identiteter og roller (March, 1994, s. 60-61). Regelverk og standardprosedyrer forteller hva beslutningstakerne skal gjøre når visse situasjoner oppstår.

Regelstyrte beslutninger kan oppsummeres i tre punkter:

- Det eksisterer detaljerte, forhåndskategoriserte beslutningstyper som beskriver ulike situasjoner, saker og hendelser som kan oppstå. Disse finnes slik at man kan ta stilling til hvordan en sak, hendelse eller situasjon skal klassifiseres.
- Det oppstår en situasjon, og den enkelte må bestemme hvilke av de forhåndskategoriserte beslutningstypene som passer best til det aktuelle tilfellet som skal klassifiseres i en kategori. Definisjonen av den enkelte forhåndskategoriserte beslutningstypen vil fortelle hvilke forhold som er relevant for det aktuelle tilfellet, og dermed hvilken informasjon man skal legge vekt på.
- Når tilfellet er blitt klassifisert i en av forhåndskategoriserte beslutningstype, vil reglene som er koblet til tilfellet avgjøre de bestemte handlingsalternativer, som så vil vise hva som er rasjonelt å gjøre i det enkelte, spesifiserte og klassifiserte tilfellet.

March (1994) hevder at fordelen med den regelbaserte modellen er at beslutningsprosessen blir kraftig effektivisert og forutsigbar. Vurderinger av hva som er saklig relevant og hva man bør gjøre er allerede bestemt i de forhåndskategoriserte beslutningene og reglene som forteller hva man skal gjøre i ulike tilfeller. Oppgavene til den enkelte vil være å klassifisere ulike tilfeller, altså, situasjon, hendelser og saker som oppstår. Det betyr at situasjoner som ikke tilhører noen kategori fordi det ikke har blitt tenkt på, dermed blir neglisjert, og kan føre til at situasjoner kommer ut av kontroll og bringer frem ulike konsekvenser. For å kunne forutse ulike tilfeller og ha gode løsninger, er det viktig at man har bestemte og klare mål for hva som skal realiseres i organisasjonen. Dette krever derimot en relativt stabil situasjon i organisasjonen over tid, slik at stadig vanskelige situasjoner ikke dukker opp, hvilket er uforutsigbart i forhold til den regelbaserte modellen.

3.5 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg presentert ulike teorier om menneskers adferd og hvordan individer handler. Jeg har redegjort for konsekvenslogikken, sømmelighetslogikken, og deretter har jeg gjort rede for den regelbaserte modellen. Den første teorien er opptatt av å velge det beste alternativet ut ifra utredning og selektering. Dette innebærer at aktørene har helt klare mål og preferanser, og har fullstendig informasjon om en sak. Imidlertid viser det seg at i en verden preget av uforutsigbarhet og kompleksitet, ser det ut til at aktørene blir preget av en begrenset rasjonalitet. Den andre baserer seg på at en aktørs handlinger vil følge de bestemmelsene i organisasjonen den tilhører og anse hva som er riktig, forventet og legitimt innen hans rolle. Til slutt, betrakter den tredje modellen et individs handlingsvalg som regelstyrt. Reglene som styrer handlingsvalgene ser ut til å være effektive og forutsigbare, men kan også anses som ikke helt optimal, da den ikke så lett kan tilpasses til nye situasjoner.

4 METODE

4.1 Metodisk valg og tilnærming

I dette kapitlet beskriver jeg i en kronologisk rekkefølge hvordan studien har utviklet seg gjennom metodevalg- og fremgangsmåter. Beskrivelsen består av redegjørelse for gjennomført datainnsamling for å belyse problemstillingen.

4.1.1 Kvalitativ og eksplorerende tilnærming

Studien har krevd en eksplorerende tilnærming. Dette har vært hensiktsmessig da jeg har stått overfor et tema som det finnes nokså lite informasjon og kunnskap om. Eksplorerende design handler om at man enten har en uklar eller en grov problemstilling, og underveis i oppgaven blir den utviklet og presisert (Thagaard, 2013). ”Utformingen har blitt til mens jeg har gått”.

I forhold til tema og problemstilling var det naturlig for meg å ta utgangspunkt i kvalitativ tilnærming og ikke kvantitativ tilnærming. Med kvalitativ forskning er man ifølge Brickmann og Tanggard (2012, s. 11) ”... opptatt av å beskrive, forstå og fortolke og dekonstruere den menneskelige erfarings *kvaliteter*”. Denne tilnæringsmodellen står i kontrast til kvantitativ forskning, som innebærer at man er mer opptatt av hvor mye som finnes av noe. Kvalitativ forskning dreier seg mer om interessen for hvordan *noe* blir utført, utviklet og opplevelsen rundt dette (Brickmann & Tanggard, 2012).

Det finnes ulike varianter av kvalitative metoder. Ifølge Buciek (1996, s. 16) handler kvalitative metoder om å se verden gjennom berørte personers øye, som forsøkes å forstå og fortolkes. Kvalitative metoder brukes gjerne for å beskrive enkeltpersoners eller gruppers oppfattelse av seg selv, og av den sosiale konteksten de befinner seg i (Buciek, 1996). Siden ungdomsstraffen er et nytt felt med lite empiriske forskning, var det mer hensiktsmessig å ta i bruk ulike kvalitative metoder, hvor ønsket var å forstå mer om det kontekstuelle, årsaker og bestemmelser. Valgene falt dermed på kvalitative forskningsintervju og dokumentanalyse. En kombinasjon av ulike metoder har vært nyttig, og slik Repstad (2007) forklarer, vil en slik kombinasjon gi ”... et bredere datagrunnlag og en sikrere basis for tolkning” (s. 29). Ved bruk av kvalitativ tilnærming og metoder, som kvalitative intervju og dokumentanalyse, har

jeg hatt muligheten til å få tak i den informasjon som er relevant i forhold til det jeg trenger for å forstå ungdomsstraffen og ungdomskoordinatorens rolle samt andre samarbeidspartnere. Med utgangspunkt i kvalitativ forskningsmetode med kvalitative forskningsintervjuer og dokumentanalyse vil jeg forsøke å kunne gi en mer detaljerende og helhetsbeskrivelse av samspillet mellom aktørene.

4.2 Forberedelser

4.2.1 Dokumentanalyse

Ifølge Repstad (2007) er dokumentanalyse basert på tekster. Beskrivelser ved hjelp av foreliggende dokumentasjon vil ofte utgjøre et *bakteppe* både for forskeren og leseren, før de dukker ned i den mer omfattende studien (Repstad, 2007, s. 103). Videre forklarer Repstad (2007) at i en organisasjonsstudie kan dokumentanalyse eksempelvis være "... møtereferater, bøker, interne bedriftsaviser, formålsparagrafer, statistiske oversikter, allsanghefter til firmafesten, årsmeldinger, salgsbrosjyrer og avisinnlegg" (s. 103). Andre dokumentanalyser kan være rapporter, tidsskriftsartikler, rettslige skrifter og policypapirer (Lynggard, 2012). Gjennom offentlige rapporter og dokumenter har jeg funnet en del informasjon om ungdomsstraffen. Siden 2005 har det vært diskutert utforming av alternative straffereaksjoner for ungdommer. Selv om de ovennevnte dokumentene har vært nyttige i denne oppgaven, ble gjennomgangen en relativt tidkrevende prosess. Det har vært et omfattende arbeid å forholde seg til mange dokumenter og gå kritisk og systematisk gjennom dem på kort tid. På den annen side hadde jeg ikke klart meg foruten de offentlige dokumentene, da de har gitt meg kunnskap og forståelse for hva jeg burde stille informantene spørsmål om i intervjuene, og oppgaven hadde klart vært annerledes uten disse dokumentene.

Arbeidet med dokumentanalyse har også vært interessant i den forstand at beskrivelsene tar for seg hvordan ting skal utføres i praksis, og faktisk sammenligner dette med samtaler jeg har hatt.

Den typen dokumenter som skal samles inn til dokumentanalyse, avhenger selvfølgelig først og fremst av undersøkelsesspørsmålet. Det vil være behov for å

samle inn dokumenter som dekker en viss tidsperiode, uansett om denne tidsperioden utgjøres av et kort forløp eller en lengre historisk periode (Lynggard, 2012, s. 157).

Tidsperioden jeg har fokusert på i dokumentsøket er fra og med Soria Moria regjeringen tok opp øking i kriminalitetstilbudet til unge lovbyggere i 2005 og frem til 1. juli 2014, da loven trådte i kraft.

4.2.2 Tilgang og utvalg

Etter noen samtaler med veileder, familie og venner, bestemte jeg meg for å ta kontakt med et konfliktrådskontor i Østlandsområdet. Dette var hverken for langt unna eller for nærme der jeg bodde, og derfor syntes jeg dette kontoret ville passe fint, med tanke på den korte tiden man har på å gjennomføre oppgaven. Etter en prat med konfliktrådslederen bestemte vi oss for at jeg skulle komme dit for videre prat med ungdomskoordinatorene. Det ene førte til det andre, og vi ble enige om at det var greit å utføre intervjuer med leder og ungdomskoordinatorene.

Oppgaven kan sies å være tredelt innenfor teamet ungdomsstraffen. Valget av å intervju leder ville bidra til informasjon om både organisering og bakgrunnen for ungdomsstraffen, og utfordringer de har opplevd rundt dette ved deres kontor. Beslutningen om å intervju ungdomskoordinatorene var essensielt ettersom de ville bidra med informasjon om deres ansvarsområde, og samarbeidet med andre etater. Sist, men ikke minst, var det hensiktsmessig å få til intervju med noen av samarbeidspartnere fra det profesjonelle hjelpeapparatet, ettersom jeg ønsket å vite mer om det tverretatlige samarbeidet og betydningen av dette. Politiet er en obligatorisk samarbeidspartner i gjennomføringen av ungdomsstraffen, ifølge *Konfliktrådsloven* (2014). Barnevernet er ikke en obligatorisk part. De kan delta i samarbeidet frivillig, men er nevnt fra konfliktrådet som en av de viktige partene fra hjelpeapparatet. Konfliktrådet har da ansvaret for å trekke dem inn i samarbeidet. Barnevernet har generelt en del erfaring når det gjelder å samarbeide med andre etater, og det er interessant å se hvordan deres rolle fungerer i samarbeidet om ungdomsstraffen. Dette var også parter som konfliktrådet enklere kunne være behjelpelig med å finne informanter fra. På bakgrunn av dette kan man si at det var et strategisk utvalg, med utgangspunkt i problemstillingen. Sammenlagt besto utvalget av fem informanter som jeg gjorde avtaler med i forkant av intervjuene. Se figur 2 for nærmere beskrivelsene av informantene.

Leder	Konfliktrådet	Ansvar for implementering, personalansvar og oppfølging av ansatte.
Ungdomskordinator	Konfliktrådet	Ansvar for gjennomføring av ungdomsstraffen.
Ungdomskordinator	Konfliktrådet	Ansvar for gjennomføring av ungdomsstraffen.
Politileder	Politiet	En obligatorisk part av det tverretatlige samarbeidet om ungdomsstraffen.
Barnevernleder	Barnevernet	En ikke-obligatorisk part av det tverretatlige samarbeidet om ungdomsstraffen.

Figur 2: Informantoversikt

Som nevnt i innledningen, vil ikke intervjuet med ungdommen være en systematisk del av oppgaven, siden fokuset mitt ligger på etatenes roller i samarbeidet om ungdomsstraffen. Intervjuet vil dermed ikke gi et fullstendig bilde av informanten eller av ungdommene som aktører i det tverretatlige samarbeidet. Hensikten med intervjuet er snarere å gi et innblikk i en ungdoms betraktninger rundt ungdomsstraffen.

4.3 Datainnsamling

4.3.1 Kvalitativt forskningsintervju

Ifølge Buciek (1996, s. 29) går kvalitative intervjuer ut på å forstå meningen med bestemte fenomener eller bestemte temaer i individets livsverden. Forskningsintervju kan dreie seg om både strukturert intervjuform med styrende spørsmål eller ustrukturert intervjuform med få, planlagte spørsmål (Thanggard & Brinkmann, 2012, s. 24). Et godt konstruert intervju, også kjent som semistrukturert intervju, handler om at man tenker nøye igjennom hvilket tema man ønsker å ta opp på forhånd av selve intervjuet, slik at man unngår å bruke tiden på irrelevant prat (Repstad 2007, Thanggard & Brinkmann, 2012).

I utformingen av intervjuguidene tok jeg først og fremst for meg tema jeg ønsket å ta opp, og deretter utviklet jeg hovedspørsmålene samt noen oppfølgingsspørsmål/alternative spørsmål, som ble tatt i bruk avhengig av svarene jeg fikk ut ifra hovedspørsmålene. Jeg anså dette som en viktig utforming av intervjuguiden, og at dette ville virke klargjørende for hva jeg hadde behov for å undersøke nærmere. Med andre ord var den valgte intervjuformen nødvendig for forskningsprosjektet. Disse tematiske strukturerte intervjuguidene fungerte som et oversiktlig og nyttig verktøy under intervjuene, men det var viktig for meg å ikke følge skjemaet helt detaljert. ”Intervjuguidene bør ikke brukes slavisk. Hensikten er bare at den skal fungere som huskeliste, slik at man får med de temaene som skal dekkes” (Repstad, 2007, s. 78). Noen ganger måtte svar fra informantene følges opp, slik at jeg fikk et mer utdypende svar fra dem. Mitt formål med intervjuene var å komme så tett som mulig på intervjuobjektets opplevelser og forståelser rundt de tilknyttede temaene.

4.4 Behandling og analyse av data

4.4.1 Transkribering

Intervjuene ble tatt opp på lydbånd og nøye lyttet til før transkriberingen fant sted. Jeg transkriberte ganske detaljert og utelukket ikke noe som kunne ha vært relevant for meningsinnholdet. Jeg bruker direkte sitater fra informantene i masteroppgaven for å gi en ren gjenfortelling av det som hadde blitt sagt. Alle intervjuene ble kodet og anonymisert. Dette ser man også i forhold til de direkte sitatene hvor jeg har valgt å utelukke navn, utenom deres profesjonelle karakter, slik at man forstår hvilke etat og rolle de tilhører. Jeg har ikke valgt å ta frem sukk, latter, og lignende i oppgaven disse detaljene har mer vært for min egen del når jeg analyserte intervjuene.

4.4.2 Analyseprosessen

Ifølge Thagaard (2013) dreier analysering seg om å dele noe opp i mindre deler. Jeg ønsket et innsikt i de enkelte utsagn fra informantene som omhandlet tema i intervjuguiden, men jeg anså det som viktig å ha et større perspektiv, slik at jeg ikke mistet helheten i de eventuelle ulike perspektivene fra informantene under analyseprosessen. Thagaard (2013) forklarer: ”Det er ... midlertid ingen selvfølge at analysen av de enkelte enhetene til sammen gir en

helhetlig forståelse av dataene. Forskeren kan ikke basere seg på at analysen av enkelte kontekstuelle enheter vil gi en forståelse av materialet som helhet” (s. 172). Det er viktig for meg å fokusere på hvert intervju som en helhet, og å ta for meg de ulike enhetsperspektivene til informantene og sammenligne dem. Jeg ønsker ikke å risikere å få et for snevert perspektiv, eller å henge meg for mye opp i detaljer ved å fokusere på de enkelte enhetene, slik Thagaard (2013) forklarer. Videre forklarer Thagaard (2013):

Det er derfor viktig å veksle mellom tolkninger av de enkelte enhetene og arbeide ut fra et mer generelt perspektiv som kan gi ideer til en overordnet forståelse. En slik veksling mellom nivåer bidrar også til at analyseprosessen blir mer kreativ. Forskeren kan arbeide med å videreutvikle sitt helhetsinntrykk av materialet fra ulike angrepsvinkler. (s. 173)

For å utarbeide et del- og helhetsinntrykk av materialet, og for at det skal være noe håndfast for meg og leserens del, har jeg tatt i bruk *tematisk analyse*, som er en metode for ”identifying, analysing and reporting patterns (themes) within data” (Braun & Clarke, 2006, s. 79). Temaet kan være noe viktig i forhold til problemstillinger som forsøker å komme frem til mønsteret eller meningen innen datainnsamlingen. Videre forklarer Braun og Clarke (2006) at man bør stille seg spørsmålet om hva som teller som et tema i forhold til kodingen, og ta hensyn til omfanget av hvert område. ”This a question of prevalence, in terms both of space within each data item and of prevalence a cross the entire data set” (Braun & Clarke, 2006, s. 82). Det finnes varierte måter å løse dette på innen tematisk analyse, og ved å gi og opprettholde en rik tematisk beskrivelse av hele datainnsamlingen, vil leserne få et innblikk av de viktigste temaene, og dette vil da være særlig nyttig, ettersom ungdomsstraffen er en helt ny straffereaksjon, og er dermed et område det er forsket lite på. Analysen er ikke en lineær prosess, hvor man beveger seg fra én fase til den neste. Det er i stedet en mer rekursiv prosess, hvor man beveger seg frem og tilbake etter behov, gjennom fasene (Braun & Clarke, 2006, s. 83).

4.4.3 Resultat av prosess og behandling av data

Ovenfor har jeg beskrevet valg av tilnærming for analyseprosessen og hva dette innebærer. Jeg har valgt å sette inn et avsnitt av analyseinnholdet for å vise hvordan dette har blitt gjort. Avsnittet er fra intervjuene med ungdomskoordinatorene i konfliktrådet, politiet og

barnevernet. Det er ifølge Braun og Clarke (2006) ulike måter å strukturere og sette dette opp på. Jeg har valgt en hierarkisk modell, med overordnet valgte tema, deretter mine fortolkende koder og til slutt deskriptive koder, presentert i tall fra valgte sitater fra informantene. De valgte sitatene vil bli vist i kapittel fem.

Overordnet tema	En kompleks prosess
Fortolkende koder	Mange ulike aktører
Deskriptive koder	Sitat 1 (se punkt 5.1.1)
Overordnet tema	Påvirkningskraften til koordineringsgrupper
Fortolkende koder	Koordineringsgrupper har mer påvirkningskraft enn antatt ifm beslutning om ungdomsstraff
Deskriptive koder	Sitat 2, 3 og 4 (se punkt 5.1.2)
Overordnet tema	Ungdomskoordinator og identitet: ansvarsområde og arbeidsmetodikk
Fortolkende koder	Edderkopp i nettet
Deskriptive koder	Sitat 5, 6 og 7 (se punkt 5.1.4)
Overordnet tema	Politiet og identitet: ansvarsområde og arbeidsmetodikk
Fortolkende koder	Observante
Deskriptive koder	Sitat 8 (se punkt 5.1.5)
Overordnet tema	Barnevernet og identitet: ansvarsområde og arbeidsmetodikk
Fortolkende koder	Avhengig av andre etater, trofast mot regel og taushetsplikten
Deskriptive koder	Sitat 9 og 10 (se punkt 5.1.6)

Figur 3: Analysemodell

4.5 Refleksjoner over oppgavens svakheter og styrker

Det har vært viktig for meg å innta en kritisk posisjon i studien og være bevisst på hvordan jeg reflekterer rundt ulike valg. Oppgaven har en oppdelt struktur, med blant annet et kapittel som omhandler rammeverket og konfliktrådets oppgaver, et kapittel om generell teori, og deretter et kapittel med de empiriske funnene, og deretter analyse og diskusjon. Jeg har forsøkt å unngå for mye gjentakelse av teorien, da det kan bli kjedsommelig for leseren, derfor har jeg noen steder enkelt referert til teoriene, med tanke på at jeg allerede har gitt en forklaring av begrepene (Repstad, 2007). Det er viktig for meg at leserne ikke kjeder seg, men det er enda viktigere at leseren forstår fortolkningene jeg har gjort. Derfor har jeg forsøkt å beholde store deler av sitatene, og unngå å dele dem opp i små fragmenter, slik at

leserne får med seg hva informantene har sagt i sin helhet. Videre har åpenhet og ærlighet vært en viktig del av arbeidsformen, slik at andre kan bedømme og validere tilnærmingen min. I forbindelse med åpenhet kan begrepet *gjennomsiktig* også brukes, eller *transparency* slik Silverman (2011) uttrykker det: ”Gjennomsiktighet innebærer at forskeren tydeliggjør grunnlaget for fortolkninger ved å redegjøre for hvordan analysen gir grunnlag for de konklusjoner hun eller han kommer frem til” (Thagaard, 2013, s. 205). Jeg har derfor forsøkt å være så åpen som mulig ved å drøfte ulike tanker jeg har hatt underveis med veilederne mine.

Underveis i arbeidet med masteroppgaven har jeg fått erfart hvordan det er å mekle. Jeg vil si at jeg fortsatt har en lang vei å gå som en mekler, og at dette er noe man ikke blir utlært i. Likevel føler jeg at denne erfaringen har vært helt sentral i oppgaveskrivingen. Jeg har forsøkt så godt jeg kan å lære meg det som foregår bak de lukkede dørene under en ungdomsstraff, mer enn en vanlig mekler antagelig ville ha gjort. Dette har vært inspirerende og givende, siden jeg nå forstår mye mer om hvilke rolle konfliktrådet har i samfunnet. På en annen side kan rollen min som mekler ses på som potensielle utfordringer til reliabiliteten i dette prosjektet. Til tross for at arbeidet med prosjektet startet omtrent på samme tid som jeg ble mekler, mener jeg at dette ikke har vært i veien for å beholde en nøytral posisjon. Jeg begrunner dette med at jeg i forkant hadde utviklet en form for forståelse av konfliktrådet og deres rolle i ungdomsstraffen. I og med at jeg har hatt en bevissthet rundt dette, antar jeg at forskningens pålitelighet ikke har blitt negativt påvirket. Jeg valgte bevisst et konfliktrådskontor hvor jeg ikke har vært mekler, da jeg ønsket at informantene skulle føle seg komfortable med å kunne snakke med meg om det de ville. ”Betydningen av å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen kan ikke overvurderes” (Thagaard, 2013, s.113). Selv om jeg forklarte at jeg nylig hadde blitt mekler, hendte at informasjon forsvant underveis fordi de trodde jeg hadde full kontroll over hva ungdomsstraffen handlet om. De gangene jeg ikke forsto hva de pratet om, var jeg rask på med å spørre om de kunne utdype på de enkelte områdene.

Validiteten av prosjektet omhandler gyldigheten av de tolkninger forskeren kommer frem til (Thagaard, 2013). Man kan stille seg spørsmålet om meklerrollen kan ha påvirket validiteten av prosjektet. Det må nevnes at selv om jeg har hatt et utgangspunkt som en mekler, har ikke intensjonen min på noen måter vært å ta parti med konfliktrådet. Så langt det har vært mulig har jeg prøvd å reflektere over min funksjon, og ikke la meklervervet påvirke hvordan jeg

tenker og konsentrere meg om å forstå det andre har delt med meg. Selv om jeg har et utgangspunkt som en mekler, var jeg nybegynner i rollen på det tidspunktet observasjonen ble gjennomført, og hadde bare meklet i noen få saker.

4.5.1 Ethiske refleksjoner

”Prinsippet om konfidensialitet innebærer at forskeren må anonymisere deltakerne i prosjektet når resultatene av undersøkelsen presenteres” (Thagaard, 2013, s. 28). En viktig etisk tanke jeg har hatt underveis i prosjektet er å bevare informantens anonymitet. Jeg har sett på det som et viktig punkt å ikke nevne hvilket konfliktrådskontor jeg har vært og intervjuet, og har utelukket både leder og ungdomskoordinatoren navn, samt samarbeidspartene i studien, men trekker frem deres profesjonelle karakter, da dette er en viktig del av oppgavens innhold. Anonymiteten er blitt bevart gjennom alle sitatene i studien. Jeg var tidlig ute med å melde forskningsprosjektet til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), og fikk bekreftet at behandlingen av personopplysninger tilfredsstiller kravene til Personopplysningsloven. Informantene fikk utfyllende informasjonsskriv sammen med samtykkeerklæringer tilsendt på e-post i forkant av intervjuene for at informantene kunne få tid til å lese gjennom dem på egenhånd, og dokumentene ble underskrevet av begge parter. ”Vi vet ikke på forhånd hvilke innsikter data vil gi, og vi kan derfor heller ikke informere om hvordan vi kommer til å tolke materialet” (Thagaard, 2013, s. 27). For å unngå overraskelser, både under og etter intervjuet, ble de ulike punktene i informasjonsskrivet tatt opp muntlig, hvor jeg blant annet fokuserte på å informere om at alle informanter vil bli sitert i teksten tilknyttet etaten de tilhører. Det var viktig for meg at de forsto hvordan dette ville bli brukt i studien.

5 Organisering av ungdomsstraffen

I dette kapitlet vil jeg presentere mine empiriske funn, for deretter å analysere dem i lys av teorien beskrevet i kapittel 3. Formålet med analysen er å forklare og gi en større forståelse av aktørenes adferd rundt beslutninger. Presentasjonen tar først for seg intervjuet med ungdommen, før jeg forklarer ungdomsstraffen som prosess og aktørene i den.

5.1 Barnets behov og betraktninger: et perspektiv

I innledningen tok jeg opp FNs barnekonvensjon artikkel 40 (1989), som sier at barn over 15 år som har utført lovbrudd skal bli rettferdig behandlet i hele straffeprosessen. Dette betyr at barnet skal behandles på en måte der straffen ikke skal fremstå som skadelig. Poenget er at barnet skal forstå hvilke skader det har gjort, og hensikten med straffen er at barnet skal gjøre opp for seg, og motvirke nye lovbrudd. Når barnets univers blir utrygt, trenger det at voksne gjør det trygt igjen. Det handler om å gjøre barnets fremtid lettere. Barnet har bruk for en voksen person som ser, støtter og tilrettelegger. Oppretting av ungdomsstraffen er med på å imøtekomme disse behovene, og skreddersyr en ungdomsplan som er tilpasset deres holdninger og behov. Et eksempel kan være at ungdommen trenger å gjennomføre et sinnemestringskurs, fordi han eller hun viser signaler på aggresjonsproblemer. I en slik sammenheng vil et kurs hvor han/hun lærer seg å mestre aggresjonen sin i vanskelige situasjoner være noe som er tilpasset for å imøtekomme ungdommens behov og holdninger.

Ungdommen jeg intervjuet hadde klare betraktninger om at det finnes alternative straffereaksjoner. Ungdommen fortalte at det er bra at det finnes flere alternativer for ungdommer som utfører kriminelle handlinger. Det å ha et fungerende system og folk rundt seg, samt få veiledning og hjelp til å kunne forandre på ting som man ikke hadde klart selv, ble oppfattet som svært positivt. Ikke minst, var det fint å få muligheten til å gjøre opp for seg gjennom et ungdomsstormøte. Videre uttrykte ungdommen at det som var mest verdifullt i gjennomføringen var å få en avtale med en miljøarbeider. Dette betydde svært mye for ungdommen, og det ble poengtert at fordelene med miljøarbeideren er å få anledning til å snakke om ting som man ikke nødvendigvis snakker med foreldrene sine om, og at miljøarbeideren er der og hjelper deg gjennom alt det vanskelige. Ungdommen avsluttet med å si at *“alle som blir idømt bør få en miljøarbeider, for det er sikkert mange som kommer i en*

situasjon der foreldrene ikke bryr seg engang om sine egne barn, og da er ungdommene ganske alene”. Ungdommen sier med andre ord at når omsorgen svikter på andre fronter, som for eksempel på familiefrenten, er det samfunnets ansvar å ta hånd om disse sårbare individene.

5.1.1 Fra tilgang til iverksetting av ungdomsstraff – en kompleks prosess

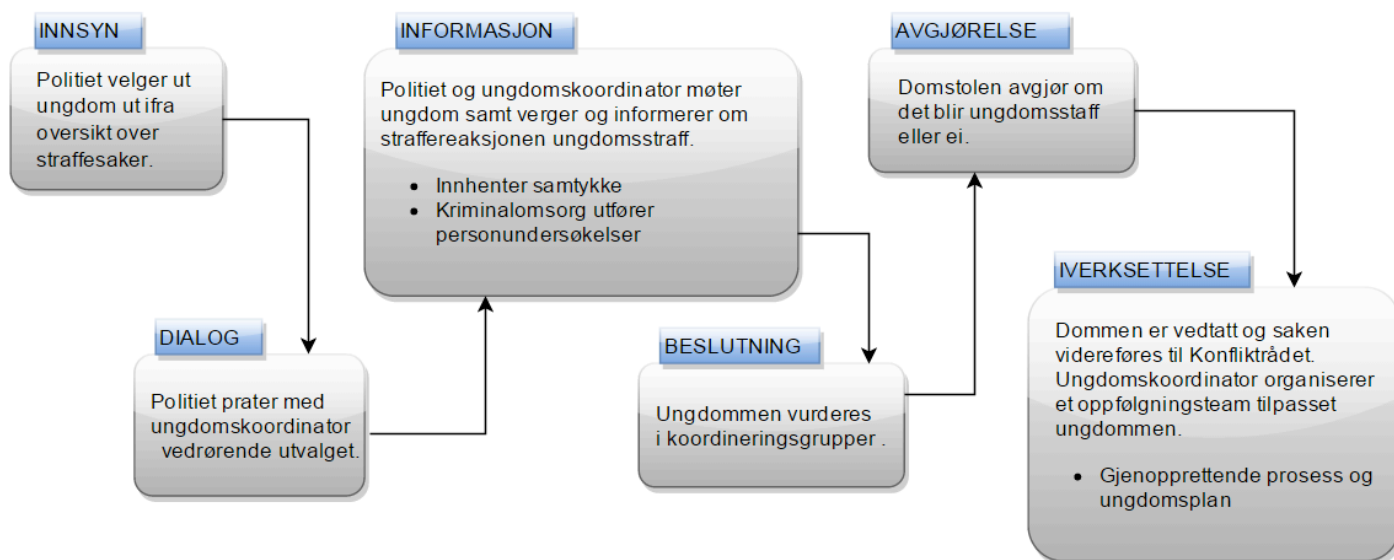
Første møte i forhold til ungdomsstraff er politiet først som er den henvisende parten. På landbasis mottar politiet 16.000 ungdomssaker i året, og jeg tenker at det er kjempeviktig å stole på at politiet tar den første utvelgelsen av ungdommer de tenker skal ha en tettere oppfølging og behov for kanskje en ungdomsstraff. Politiet er de som velger ut ungdommen først på bakgrunn av kriminaliteten som er begått, også tar vi dette med inn i vår koordineringsgruppe. Hvor vi har da ulike samarbeidspartnere som diskutere om dette er en ungdom som egner seg i forhold til gjennomføringen. (ungdomskoordinator 2, sitat 1)

Sitatet ovenfor beskriver hvordan prosessen og vurderingen av ungdommer i forbindelse med ungdomsstraffen starter. En idealtypisk prosess i en ungdomsstraff, fra tilgang til ungdomssaker til iverksettelse, kan oppsummeres på følgende måte: Politiet har tilgang og oversikt over straffesaker samt bekymringsmeldinger som angår unge lovbrytere, og er dermed det første leddet som har mulighet til å velge ut saker. Politiet tar kontakt med ungdomskoordinator fra konfliktrådet og diskutere anonymt hvilke kriminelle handlinger utført av ungdommer anses som aktuelle for ungdomsstraffen. I mellomtiden tar politiet, i noen tilfeller sammen med ungdomskoordinator, kontakt med ungdommen og verger, og underretter begge om innholdet i straffereaksjonene, samt forteller at saken vil bli vurdert av en tverretatlig koordineringsgruppe før domstolene tar en avgjørelse. I forbindelse med dette møtet er det mulighet for å innhente samtykke fra både ungdommen og verger. I neste omgang blir det utført personundersøkelser for mindreårige som kriminalomsorgen har hovedansvaret for, og her hentes all relevant informasjon om ungdommen frem. Dette er et av hjelpemidlene som brukes når straffereaksjonen skal avgjøres.

For å finne ut hvor aktuell en ungdom er for ungdomsstraffen, blir ungdommen i tredje runde diskutert og vurdert av en koordineringsgruppe bestående av representanter fra de ulike etatene, på bakgrunn av informasjon fra personundersøkelser for mindreårige og av den kriminelle handlingen(e) som er blitt utført. Hvis ungdommen er aktuell for ungdomsstraffen,

og dette blir godkjent innad i gruppen, blir ungdomssaken videreført av påtalejuristen til domstolene som tar den siste avgjørelsen.

Den siste avgjørelsen vil ligge hos domstolene, og på lik linje med andre rettsaker kan saken ankes. Når det blir idømt ungdomsstraff i domstolen, blir dette videreført til konfliktrådet, som tar ansvaret for koordineringen og organiseringen. Neste steg i prosessen blir iverksettelsen av ungdomsstraffen, der man starter med et ungdomsstormøte mellom ungdommen og fornærmede samt eventuelle pårørende. I møtet vil ungdomsadministrator, politiet samt andre etater være tilstede. Den gjenopprettende prosess vil kun foregå mellom påklager (ungdommen) og fornærmede. Hensikten med dette er å gjenopprette mest mulig av skaden som er blitt forårsaket. Slik det er blitt beskrevet i bakgrunnskapittelet, under meklingsmøte og ungdomsstormøte i punkt 2.2.7, gjennomgår ungdommen ungdomsstormøte i to runder. Etter den gjenopprettende prosess starter som oftest planleggingen av ungdomsplanen. Ungdomsplanen består av de vilkårene og kravene ungdommen må følge i gjennomføringstiden. Aktørene fra de ulike etatene vil få en aktiv rolle da de skreddersyr en ungdomsplan med tiltak og vilkår tilpasset den enkelte ungdom. De etatene som blir valgt ut her er en del av oppfølgingsteamet som jobber med gjennomføringen av ungdomsstraffen. Dette er en kompleks prosess, som kan være relativt krevende å forstå, fordi prosessen inneholder mange aktører fra ulike etater, samtidig som den består av mange ulike ledd. Prosessen oppsummeres derfor i denne forenklete modellen:

Figur 4: Modellen er basert på informasjon fra Prop. 57 L, (2013-2014) og innholdet gjenspeiles i stor grad i det informantene forteller.

5.1.2 Koordineringsgrupper og dens påvirkningskraft: en del av prosessen

En koordineringsgruppe er sammensatt av aktører med forskjellig kompetanse og identiteter som kommer sammen for å vurdere ungdommer i forbindelse med ungdomsstraffen. Gruppen organiseres av ungdomskordinator fra konfliktrådet. Slik forklarer lederen i konfliktrådet hva koordineringsgruppene står for: *”I koordineringsgruppen så sitter man og plukker ut hvem av ungdommene skal få ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølging”* (sitat 2). En koordineringsgruppe består av profesjonelle aktører fra ulike etater som politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen, skolen, NAV, barnevernet, og sist men ikke minst konfliktrådet. En ungdomskordinator forteller i denne forbindelse: *”Vi trekker inn ulike parter i koordineringsgruppen som vi tenker er viktig for å diskutere den enkelte sak”* (sitat 3). Det er verdt å merke seg at det ikke er faste parter hver gang, men det forventes derimot at politiet og påtalemyndigheten deltar i koordineringsgruppe når ungdommer skal diskuteres.

Både politiet og ungdomskordinator har to svært viktige roller her. Politiet er den første parten som får et innblikk og tilgang til ungdomssaker, og velger ut saker som menes å være aktuell for en ungdomsstraff. Deretter bringer politiet de utvalgte sakene videre til ungdomskordinator, og ungdomskordinatoren er den som velger ut aktørene i koordineringsgruppen. Slik illustrerer politiet hva de tar utgangspunkt i når det er snakk om en ungdomsstraff:

Jeg tenker når det gjelder en ungdomsstraff er at vi har en bekymring kanskje mot gjentatte kriminalitet da, og selvsagt ulike kriminalitet, som f.eks. narkotika kommer det veldig raskt en bekymring. Det er disse tingene vi tar opp i gruppa og i samarbeid i gruppa blir vi enig hvem som på en måte skal løftes opp videre da og som bør få oppfølgingsteam. (..) Påtale er jo også inne her og det er påtale som i utgangspunktet som drar saken videre gjennom domstolen. (politiet, sitat 4)

En av ungdomskordinatorene jeg intervjuet påpekte at påtalemyndigheten har en svært viktig og sentral rolle i koordineringsgruppe ettersom det er denne instansen som skal utarbeide tenkt straffereaksjon: *”Påtalemyndigheten må vurdere om saken er egnet for oppfølging i konfliktrådet blant annet basert på kunnskap de har fra etterforskningen og eventuell personundersøkelser”* (Prop. 57 L, (2013-2014), s. 99). Personundersøkelser i denne sammenheng er det samme som personundersøkelser for mindreårige som er omtalt i punkt

5.1.1. Påtalejuristene eller påtalemyndigheten er de som bringer ungdomssaker videre i domstolene og avgjør om det bør idømmes en ungdomsstraff eller ikke.

Til tross for at ungdomsstraffen er et såpass nytt straffalternativ, finnes det til dels utfyllende informasjon som dekker hensikten med denne straffereaksjonen, men det var ikke før etter gjennomføringen av intervjuene at jeg forsto hvor viktig koordineringsgruppen var. Jeg regner dette som et interessant funn. Selv om ungdomsstraffen formelt blir vedtatt i domstolene, anser jeg at koordineringsgruppen har en stor påvirkningskraft, og dermed er de også en viktig del av prosessen. Prosessen kan for øvrig også omtales som en beslutningsprosess, ifølge Yukl (2006), og Jacobsen og Thorsvik (2013). Det er aktørene i koordineringsgruppene som sitter med vurderingen, samtalene, og informasjonen om hvorvidt en ungdom som har utført kriminelle handlinger egner seg for en ungdomsstraff. De første partene som treffer ungdommen er politiet og eventuelt ungdomskordinator, og disse får muligheten til å bli kjent med ungdommen. Påtalemyndigheten får ikke samme mulighet som politiet og ungdomskordinator, for de kommer ikke inn i bildet før i tredje runde, som beskrevet ovenfor, og har dermed allerede gått glipp av prosessen før det. Barnevernet er med i tilfeller der det handler om barnevernssaker, og disse kjenner så og si ungdommen allerede før prosessen med ungdomsstraffen starter, og har et annet utgangspunkt enn det påtalemyndigheten har.

5.1.3 Sømmelighetslogikken: arbeidsmetodikk og holdninger

Sømmelighetslogikken baserer seg i stor grad på konseptet om identitet (March, 1994). Det vises til en type identitet som utvikles gjennom den organisasjonen aktøren tilhører, dette gjennom det formelle rammeverket som regler og lovverket, og gjennom normer og verdier som ligger i organisasjonen. En aktør vil følge de bestemmelsene i en organisasjon som anses som riktig, forventet og legitimt innen hans rolle (March & Olsen, 2006), og i enhver rolle vil det ligge beslutninger og vurderinger som er akseptable å ta (Yukl, 2006).

I sammenhengen med det tverretatlige samarbeidet om ungdomsstraffen vil de enkelte aktørtypene bære på sine identiteter. Enhver identitet vil ha sin arbeidsmetodikk, eller redskaper, for å utføre jobben. Med redskaper menes framgangsmåter og prosedyrer for hvordan ting skal gjøres, både formelt og uformelt, og dette er tilknyttet ferdigheter,

holdninger og verdier. Dette er igjen med å skape grunnlaget i en samarbeidsgruppe rundt ungdommen. Kinge (2009) forklarer at: ”Vårt menneskesyn, våre verdier og våre holdninger vil prege vår innstilling til samarbeid, vår kommunikasjon med barnet og barnets foreldre, og vil være avgjørende for vår generelle tilnærming og våre prioriteringer” (s. 24). Hvordan arbeidsmetodikken utspiller seg hos de ulike aktørene skaper det grunnleggende fundamentet i et samarbeid når ungdommene skal vurderes. De neste punktene vil derfor ta for seg sømmelighetslogikkene til ungdomskordinator i konfliktrådet, politiet og barnevernet. Beskrivelsen innebærer deres arbeidsmetodikk og ansvarsområde de har i forhold til sin rolle i den etaten de tilhører. Det er viktig å poengtere at dette ikke betyr at aktørene ikke kan være preget av konsekvenslogikken eller den regelbaserte modellen.

5.1.4 Ungdomskordinators ansvarsområde og arbeidsmetodikk

Konfliktrådsloven (2014) setter noen klare premisser for de formelle kravene og arbeidsinnholdet til ungdomskordinatorrollen. Ansvarsområdet til en ungdomskordinator er også regulert i *konfliktrådsloven* (2014). Loven sier at ungdomskordinatoren har hovedansvaret for å gjennomføre ungdomsstraffen. Dette innebærer organisering og koordinering av det tverretatlige samarbeidet. Deres oppgave er å tilrettelegge møter og samle aktører fra ulike etater for å samarbeide rundt ungdommer som blir idømt ungdomsstraffen. Ungdomskordinator har hovedansvaret for å organisere ungdomsstormøter. Med dette mener jeg å samle aktørene som skal samarbeide rundt ungdommen til møtet og være tilstede på møtet selv. De etatene som skal være med i ungdomsstormøtet er de som skal samarbeide rundt ungdommen og blir, som nevnt tidligere, en del av oppfølgingsteamet. Det vil si at de som er med i koordineringsgruppene ikke trenger å være en del av oppfølgingsteamet rundt ungdommen, da det er en gruppe som er tilpasset for ungdommen. Det er altså to viktige skiller når det gjelder det tverretatlige samarbeidet.

Konfliktrådet, som er hovedleverandør i den gjenopprettende prosess, har et særlig ansvar overfor ungdomskordinator, ettersom det er han eller hun som tar kontakt, og møter de enkelte fagpersonene. En av ungdomskordinatorene jeg har intervjuet uttrykker sine tanker om konfliktrådet: ”... *konfliktrådet har en helt unik kompetanse på gjenopprettende prosess, og at det er en del av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det er det som skiller det fra alt*

mulig annet” (sitat 5). Ungdomsadministrator tilsatt i konfliktrådet har en viktig rolle når det skal innkalles og organiseres koordineringsgrupper, og det kan hende at den gjenopprettende prosess og dens innhold er ukjent for noen av aktørene. I tillegg til at ungdomsadministratoren har ansvar for å koordinere, skal han også sørge for informasjonsdeling. Dette vil si at ungdomsadministratorene informerer samarbeidspartene om den gjenopprettende prosess. Med andre ord fremstår ungdomsadministrator i konfliktrådet som ”edderkopp i nettet”, hvor aktuell informasjonsdeling og koordinering av ulike samarbeidspartnere skjer praktisk talt gjennom ungdomsadministratorene.

For å bli tilsatt i en stilling som ungdomsadministrator, kreves det at man er personlig egnet for rollen (Prop. 57 L (2013-2014), s. 104). En ungdomsadministrator vil kunne ha forskjellig type utdanningsbakgrunn, fortalte den ene ungdomsadministratoren. Konfliktrådskontoret jeg tok utgangspunkt i, hadde ungdomsadministratorene med svært ulike bakgrunn. Ved utvelgelsen av ungdomsadministratorene virker det som om det ikke har blitt tatt utgangspunkt i at de skal være like med tanke på utdanning. Den ene ungdomsadministratoren har i flere år jobbet i friomsorgen/kriminalomsorgen, og har utdanning både som vernepleier og fengselsbetjent. Den andre derimot, hadde en variert arbeidsbakgrunn, blant annet innen journalistikk og rusomsorg/rusbehandling, med utdanning i sosialt arbeid. En av ungdomsadministratorene uttrykte sine tanker om yrkesgruppens bakgrunn slik:

Når jeg ser på gruppa med ungdomsadministratorene så er de veldig ulike. Det er folk som meg og det er folk med lærerutdanning, folk med universitetsutdanning, og med forskjellige barnevernsutdanning. Jeg tror det har gått veldig på personlighet kombinert med erfaring. Kanskje den praktiske erfaringen har vært viktigere enn teoretiske kompetansen som ligger i bunn. Også tror jeg de har sett etter folk som kanskje har hatt ledelseserfaring, det handler jo litt om det, koordinering og ledelse. (ungdomsadministrator 1, sitat 6)

Lederen i konfliktrådet fortalte i intervjuet at ungdomsadministrator gjennomgår omfattende kurs for å få grunnleggende kunnskap om konfliktrådet, i særlig grad om den gjenopprettende prosess, og får muligheten til å bli en mekler om de ønsker det. Nå er det slik at ungdomsadministrator med meklerverv ikke trenger å være mekler på sine egne ungdomsstormøter. Utenom kurs om gjenopprettende prosess, gjennomgår de kurs som omhandler straffereaksjonene. En av ungdomsadministratorene uttrykte muligheten om å bli mekler på denne måten:

Som en ungdomsadministrator så har jo vi en rolle inn mot det å koordinere den gruppen som skal jobbe rundt ungdommen, (...), vi har også et valg om å bli meklere i konfliktrådet. Jeg tenker jo at jeg er ansatt i konfliktrådet, men som ungdomsadministrator så har jeg hovedansvaret for gjennomføringen av de straffereaksjonene for barn fra 15 til 18 år. Men jeg er jo ansatt i konfliktrådet, så jeg er også med som mekler i andre saker utenom. Jeg synes at det er viktig i forhold til den rollen jeg har som administrator. (ungdomsadministrator 2, sitat 7)

Ungdomsadministratorene kan bli meklere om de ønsker å bli det, men dette er noe som ligger utenfor deres daglige hovedarbeidsoppgaver. Selv om de ikke velger å være meklere, har de fortsatt den kunnskapen og forståelsen for den gjenopprettende prosess etter å ha deltatt på kurs. Hvert år kommer stadig nye meklere, og dermed arrangeres årlig meklerkurs som ungdomsadministratorene også kan delta på. Gjennom egen deltakelse vet jeg at meklerkurs består av syv heldagsopplegg med teori og rollespill hvor deltakerne selv får deltatt aktivt både som tilretteleggere (meklere), påklagede og som fornærmede. Gjennom ulike roller får man et perspektiv på hvordan det føles å være tilrettelegger, påklagede og fornærmede. Kurset er delt opp i to bolker. Første bolke består av fire kursdager med et tidsmellomrom, hvor målet er å observere meklingsmøter/ungdomsstormøte, og avsluttes med andre bolke som består av tre kurs dager. Min egen erfaring med meklerkurset er at selv om man ikke får praktisert meklingen, har man fortsatt den grunnleggende forståelse av konseptet om gjenopprettende prosess, hva det innebærer og hvordan det praktiseres. Som nevnt tidligere kan ungdommen i et ungdomsstormøte møte fornærmede og eventuelle andre pårørende som verger. De aktørene som skal være med i oppfølgingsteamet skal være med i møtet, men den gjenopprettende prosess vil kun skje mellom påklager (ungdommen) og fornærmede. Mekleren tilrettelegger for dialogen og sørger for at prosessen eller fasene i møtet ikke går for fort eller for sakte. Hver av partene gjennomgår hendelsesrapporten og stimuleres til å bearbeide egne tanker, følelser og opplevelser rundt ugjerningen. Videre blir det stilt spørsmål om hvem som har blitt berørt av hendelsen. Ofte kan en påklager svare at det er fornærmede og eventuelt de i nærmiljøet, som familie og venner som er berørt. Hensikten med samtalen er å skape innsikt og forståelse for partenes opplevelser fra hendelsen. Den gjenopprettende prosess finner sted når påklager har gjort opp for seg, og dette er svært forskjellig fra sak til sak. Noen ganger kan påklager be om beklagelse, og hvis fornærmede tar imot beklagelsen, er dette noen ganger nok for at påklager har gjort opp for seg, men noen ganger kan fornærmede ønske noe mer fra hendelsen. Et eksempel kan være at påklager dekker pådratt utgifter for behandling hos legen på grunn av påført skade. I et slikt tilfelle kan

både beklagelsen og pengebeløpet som skal betales stå i en skriftlig avtale, som signeres av både mekler, påklager, fornærmede og verger. Hensikten med dette eksemplet er å vise hvordan den gjenopprettende prosess fungerer i et ungdomsstormøte.

Ungdomsadministrator som har deltatt på meklerkurs vil med denne bakgrunnen kunne forstå mye mer av gjennomføringen i meklingsmøter enn det han ville ha gjort uten meklerkurset, men ungdomsadministratoren har verken sanksjonsmidler eller tiltak som kan innlemmes i ungdomsplanene. Ungdomsadministratoren kan derimot ha meninger om at ungdommen bør få en avtale med en miljøarbeider for å bryte med et negativt adferdsmønster, men i slike situasjoner er det barnevernet som må stille opp og bidra med en slik støtteperson. Ungdomsadministratoren skal få andre aktører til å være enige i at det er fornuftig å handle slik som blir foreslått. Ressursen ungdomsadministratorene bidrar med blir da fornuften deres.

Ungdomsadministratorens identitet kan oppsummeres i et par viktige punkter. Det første av dem er at det legges vekt på at han eller hun er egnet til rollen som ungdomsadministrator, og for det andre er det ikke nødvendigvis avgjørende hvilken type utdanning personen har tatt. Dessuten er en viktig del av denne rollen å ha god forståelse for innholdet i den gjenopprettende prosess, da de representerer konfliktrådet, og derfor får tilbud om å være meklere. Ut ifra fornuft og vurderingsevne skal ungdomsadministratoren velge ut aktørene og få dem med i samarbeidet om gjøre jobben med å få ungdommen ut av et dårlig miljø.

5.1.5 Politiets ansvarsområde og arbeidsmetodikk

Politiarbeidets innhold og form beskrives i stor grad i lovgivningen deres, *politiloven* (1995), og gjennom ulike skriftlige planer og målsettinger (Finstad, 2013). Politiet har blant annet ansvaret for å passe på at det er ro og orden i samfunnet, etterforske brudd på loven og arbeide med forebyggende tiltak for barn og ungdom. Det ligger en arbeidsmetodikk og logikk i arbeidet deres som preger hverdagene. Finstad (2013) bruker betegnelsen *politiblikket* for å forklare "... politiets «briller», forståelser og handlinger" (s. 27). Politiblikket blir en del av arbeidsmetodikken, som er framgangsmåter og prosedyrer for å se, både det som er formelt og uformelt, hvilket også er koblet til holdninger og ferdigheter.

Eksempelvis kan politiet raskt bedømme og generalisere hvilken publikumskategori³ den enkelte tilhører, ved å se på situasjonen med politiblikket og trekke erfaring fra lignende episoder (Finstad, 2013, s. 195). Finstad (2013) forklarer at publikum, nærmere bestemt menneskene som er en del av bybildet, kan også til tider ha en generalisert oppfatning av politiet basert på egne fordommer. Politiblikket og publikumblikket kan være svært forskjellige, når det kommer til hvordan samme hendelser har utspilt seg. Dette kan være i tilfeller der politiet kan ha meninger om at en gruppe av publikum har oppført seg provoserende og uhensiktsmessig. På den annen side kan samme publikumsgruppe ha kommet fram til at politiet har tatt unødvendige vurderinger og konklusjoner, ved at de har oppført seg mistenksomt eller vist tendens til å overreagere, forklarer Finstad (2013). Hensikten med eksemplet er å vise hvilket *blikk* politiet kan møte fra publikum.

Videre forklarer Finstad (2013) at politiets bruk av skjønn er en viktig del av deres arbeid. ”Politiskjønn handler om å iverksette tiltak på lavest mulig kontrollnivå. Politiiinstruksen formaner politiet om at strengere midlere bare skal tas i bruk dersom mildere framgangsmåter forgjeves er blitt forsøkt” (Finstad, 2013, s. 171). Politiskjønn har betydning for avgjørelsene og hendelsenes utfall. Politiarbeidet handler ofte om å ta i bruk skjønn og at nåde skal gå foran rett, men politiets nåde skal ikke tas for gitt, den skal innvilges og personene må kvalifisere seg til den, forklarer Finstad (2013, s. 210). Politiskjønn er mer enn bare *sunn fornuft*, det er en prosess, et helt hendelsesforløp med ulike faser som involverer førsteinntrykket, tolkninger og tidligere erfaring. Politiets bruk av skjønn kan være fleksibelt og situasjonsforankret. Det som passer i én situasjon, trenger ikke å passe en annen (Finstad, 2013, s. 210). Representanten fra politiet som jeg intervjuet uttrykker hvorfor etaten er en av del gjennomføringen av ungdomsstraffen på denne måten:

I utgangspunktet er det fordi at man er på en kriminell løpebane. Sikre at man ikke havner i det dårligere miljøet. Vi er ute og har det lokale kunnskapen ved at vi har oversikt over de ulike miljøene. Vi er tettere på, som vil si 24/7, hele døgnet, hele uken. For eksempel hvis vi ser den her gutten ute i byen, og ser hvem han er sammen med, og er det negativt tar vi det opp. Vi kan også si noe om konsekvensene, og legge til rette. Sist gang jeg var med var det noe problemer rundt førerkortet, og da var vi med på en måte og informerte hva han måtte gjøre for å få tilbake førerkortet sitt. (politiet, sitat 8)

³ ”Sett fra politiets side risikerer publikum å bli grupper som «fulle folk på by'n», «kranglete besteborgere», «utlendinger som driver med nark», «taggere fordi de har posete bukser og caps»” (Finstad, 2013, s. 194).

Sitatet ovenfor illustrerer hva politiet kan bidra med som verktøy for å gjennomføre ungdomsstraffen. Fordelt på tre tjenestevakter er politiet i arbeid hele døgnet rundt (Finstad, 2013). De er til stede døgnet rundt, i tillegg til å ha lokalkunnskap. Med andre ord, de har tilgang til å observere hva ungdommene driver med til enhver tid. Denne etaten kan også få klarhet i hvilket miljø eller gjenger ungdommene omgås i, hva de har gjort og hvor de har vært. Informanten uttrykte dette med formuleringen om å være tilstede 24/7. Politiet har rådighet over et stort utvalg av negative sanksjoner, men har ikke særlig tilgang til tiltak som de kan tilby i ungdomsplanen. Det viktigste de kan tilby, både før en ungdomsstraff og under gjennomføringen av den, er at de kan observere ungdommene. Politietaten har totaloversikt og maktmidler som de i mange tilfeller ikke ønsker å bruke, og legger fornuften til grunn når de velger ut ungdommer som kan egne seg til ungdomsstraffen.

På lik linje med ungdomskordinator er det noen punkter som beskriver politiets identitet. Som nevnt tidligere er politiet den første i prosessen som velger ut ungdommer til ungdomsstraffen. Det tidligere omtalte *politiblikket* i denne sammenheng vil være svært viktig i den forstand at denne etaten er første i leddet som vurderer og velger ut hvem som kan passe til en ungdomsstraff. De kjenner ofte til miljøet ungdommene ferdes i, og har tidligere erfart og sett hva dårlige miljøer gjør med ungdommer. Med andre ord kan det være viktig at de andre samarbeidspartnere stoler på politiets valg om utvelgingen av ungdommer.

5.1.6 Barnevernets ansvarsområde og arbeidsmetodikk

Barnevernstjenestens mandat er regulert i *barnevernloven* (1992). Denne institusjonen er en offentlig tjeneste tilpasset for barn, unge og familier. Barnevernets ansvar handler i stor grad om å tilby bistand, finne egnede tiltak og løsninger for familier som trenger hjelp. I noen tilfeller kan de iverksette tiltak under tvang for å hindre at barn og unge skal leve i vanskelige livssituasjoner og bli plassert i fosterhjem og institusjon. Den kommunale barnevernstjenesten har ansvaret for å vedta en del av enkelttiltakene, og i saker som involverer tvang, er det fylkesnemnda for barnevernet som er det domstolliknende organ, som avgjør sakene (Aasberg, 2014).

Barnevernet er pålagt å følge taushetsplikten, og dette innebærer at andre ikke må få kjennskap til alt som angår forholdet til klienten. Slik Aasberg (2014) forklarer: ”Som et

utgangspunkt gis det ikke adgang til å snakke om eller oversende slike opplysninger til samarbeidsinstanser eller eventuelt partenes øvrige familie” (s. 60). Formålet med taushetsplikten er å ta hensyn og respektere den enkeltes privatliv, deres personvern, og bevare tillitsforholdet mellom enkeltindivid og ulike etater. Taushetsplikten gjelder også ved i samvær med venner og familie, og ved avsluttende arbeidsforhold skal taushetsplikten bevares. Ved brudd av taushetsplikten kan den enkelte bli straffet med bøter eller ilegges fengselsstraff på inntil seks måneder (Aasberg, 2014).

Barnevernet har lang erfaring med å samarbeide med andre etater ettersom en del av barnevernets arbeid utføres i samarbeid med andre etater i lokalsamfunnet, som for eksempel skolen, barnehagen, helsestasjonen, og politiet. I forbindelse med dette hadde informanten fra barnevernet klare formening om hva det tverretatlige samarbeidet betydde for dem: *”Det betyr utrolig mye. Vi er helt avhengig av samarbeid med andre instanser. Det gjør vi jo hele dagen. Vi benytter absolutt eget tiltak og mandatet til barnevernsloven, men vi er helt avhengig av samarbeid med skolen og politiet, osv.”* (sitat 9). For at de skal kunne gjøre et godt arbeid, er de avhengige av andre etater, slik at barnas og de unges oppvekst skal bli best mulig. Solstad, Føllesø og Mevik (2014) forklarer det slik: *”Et godt barnevern innebærer at alle i et lokalsamfunn arbeider for at barns og unges oppvekst skal bli best mulig (...)”* (s. 14). I forbindelse med sitatet fra barnevernet forteller den samme informanten også at lovverket er en viktig vurdering barnevernet gjør i forbindelse med samarbeidet med andre etater.

Barnevernet har kunnskap om barn og unge i vanskelige livssituasjoner, og denne tjenesten kan bidra med tiltak og løsninger på ulike områder som ingen andre kan. Slik Solstad et al. (2014) forklarer: *”Et godt barnevern betyr videre at vi forstår når et barn trenger mer hjelp enn det lokalmiljø generelt kan tilby, og at barnevernets kunnskap og kompetanse må kobles inn”* (s. 14). Som et eksempel kan det nevnes at barnevernet har mulighet til å komme med tiltak som kan hjelpe både de unge og familier som sliter. Slik jeg påpeker i bakgrunnskapittelet, er det ofte slik at ungdommene som blir idømt ungdomsstraffen kommer fra en bakgrunn med ulike problemer. Ofte hender det at disse ungdommene allerede er innblandet i barnevernet. Dette ble blant annet nevnt av lederen i konfliktrådet:

Er det en ungdom på 17 år som får ungdomsstraff så er det stor sannsynlighet for at han allerede er på en eller annen måte i barnevernet. At det er noen tiltak der, at det

har vært noen bekymringer. Det er ikke sånn fantastisk oppvekst, hvor livet er bare bra, og plutselig en morgen så våkner han opp og begynner å røyke hasj og raner folk. Det har jeg ikke opplevd i hvert fall enda. Det har vært ting før, og mye! Alle vet ting; det har vært ting på skolen, det har vært ting med barnevernet, og det har vært ting med politiet. Dem er kjent for de fleste. (leder, sitat 10)

I forbindelse med ungdomsstraffen kan barnevernet bidra med familierådgivning- og veiledning, nettverksmøter og besøkshjem som er et hjelpetiltak hvor familier tar imot barn eller ungdom i avtalte helger. Det er frivilling å bli besøkshjem, og det krever heller ingen formell utdannelse. På den annen side må man fremlegge barneomsorgsattest, og det legges vekt på personlig egnethet og engasjement. Videre kan barnevernet tilby støttekontakt eller miljøarbeider, arrangere tilsyn i hjemmet. Det siste medfører at en utenforstående kommer på anmeldte og uanmeldte hjemmebesøk for å kontrollere situasjonen i hjemmet, og som nevnt tidligere, opphold i institusjon eller fosterhjem samt økonomisk bidrag for å støtte ulike fritidsaktiviteter, leiropphold og ferier (Aasberg, 2014, s. 69 og Follesø, 2014, s. 91).

Barnevernet har en del viktige punkter som beskriver deres identitet. Det første er at de er avhengig av andre etater i den forstand at de må samarbeide med andre etater for å kunne utføre en viktig del av sin oppgave. De har et strengt krav om å følge taushetsplikten, kanskje strengere enn andre etater, men dette er samtidig en viktig holdning for dem, som former deres identitet. Til slutt er de opptatt av å følge mandatet til barnevernsloven. I motsetning til ungdomsadministrator og politiet, har barnevernet tilgang til et helt sett med tiltak som ligger på en skala med to ytterpunkter: På den ene siden har barnevernet muligheter til å yte bistand til barn og unge, og på den andre kan tjenesten ta barnet fra familiene. Nærmere sagt, de kan utføre tvang om det er det som må til for å endre situasjonen. Til en viss grad minner dette om politiblikket som ble nevnt overfor, i den forstand at det oppstår en form for mistenkelighet. Dersom de i et tilfelle ser et merke på et barn, tenker de kanskje fortere, i motsetning til andre etater, at noe er galt. Denne dramatiske tvangsmuligheten som barnevernet faktisk har til å ta barna fra foreldrene, ser ut til å være noe tjenesten til tider er preget av, ettersom det er et tiltak de må iverksette i noen saker.

5.1.7 Den trofaste, den observante og edderkoppen i nettet

Innledningsvis fortalte jeg at ungdommen har et behov for å bli sett og hørt, og for en person som hjelper og veileder dem ut av det dårlige miljøet. Etatene er ment for å bidra til å hjelpe

ungdommen i slike situasjoner. De enkelte aktørtypene har hvert sitt blikk og egne redskaper, samt holdninger og verdier som ligger i grunn. Alle aktørene handler innenfor et sett med regler, men de har til dels samme, og til dels forskjellige regelverk. Det forventes at disse ulike aktørene skal samarbeide. De skal vurdere hvilke ungdommer som passer til ungdomsstraff, og iverksette en ungdomsplan som ungdommen må fullføre. Vi ser at barnevernet er svært opptatt av å samarbeide med andre etater. De legger stor vekt på å bevare taushetsplikten sin, ikke minst er de opptatt av å være trofast mot lovverket sitt. Politiets innfallsvinkel er å gjøre ting på lavest mulig kontrollnivå, hvor nåde helst går foran rett, men det ligger noen veldig klare grenser for det, som kun politiet vet gjennom erfaring og politiskjønn. De fremstår som observante, ettersom de er til stede hele tiden (24/7), og har kontroll på det som skjer i miljøet rundt ungdommene. Ungdomskoordinator har et naturlig forhold til den gjenopprettende prosess ettersom han er representanten fra konfliktrådet, og har mulighet til å bli mekler om de ønsker det. De har hovedansvaret for å samle aktuelle samarbeidspartnere, både til oppfølgingsteam og koordineringsgrupper, de er som nevnt tidligere ”edderkoppen i nettet” og fremstår som midtpunktet for disse aktørene, som balanserer mellom forskjellige sømmelighetslogikker. Personlig egenhet kombinert med praktisk erfaring virker som en viktig del av jobben som ungdomskoordinator.

Med et grunnleggende utgangspunkt for hver av de ulike aktørene som vist over, er spørsmålet om disse forholdene kan være til hinder for samarbeidet om ungdomsstraffen, eller om det skaper muligheter. Det grunnleggende utgangspunktet til aktørene underbygger fundamentet i det tverretatlige samarbeidet om ungdomsstraffen. I neste del av kapittelet vil jeg undersøke nærmere og diskutere om hvordan dette skaper muligheter og utfordringer i samspillet blant aktørene.

5.2 Aktørenes betraktninger rundt ungdomsstraffen: rasjonale vs. effekt

Folk ute på gata trenger litt tid på å modnes at en ung gutt som har voldtatt at han ikke skal få fengsel. Uansett hvor mye vi tror på ungdomsstraffen så skal det mot til å begynne å tenke annerledes. For vi har holdt på med fengselsstraff i så lang tid at det er det folk tenker er lurest, selv om jeg tenker at det ikke er så lurt. (leder, sitat 11)

Dette sitatet fra en av informantene påpeker at det kan være vanskelig for andre i samfunnet som ikke jobber med ungdomsstraffen å forstå hva den innebærer. Dette straffalternativet bryter vanlig tankemåte i forhold til straff. Det vil kanskje ta tid for andre å bli vant til at det finnes en annen måte å straffe ungdommer på, som ikke nødvendigvis innebærer å illegge fengselsstraff. Likevel må det sies at dette ikke bare gjelder «folk ute på gata» slik informanten viser til. Ifølge lederen i konfliktrådet gjelder dette også samarbeidspartnere fra ulike etater. Videre forklarer lederen at straffeordning fortsatt er under prosess selv om den trådte i kraft 1.juli 2014: *”(...) hele straffeordningen er kanskje enda under prosess, for en ting er liksom teorien at det er klart, men vi må gå et stykke. Ikke bare vi, men også samarbeidspartnere for at det her er ordentlig under huden”(sitat 12)*. Hvordan samarbeidspartnere som politiet og barnevernet forstår ungdomsstraffen kan være med å spille inn på hvordan samarbeidet fungerer og hvordan de vurderer om ungdommen passer til en ungdomsstraff eller ikke. Aktørenes betraktninger rundt ungdomsstraffen, slik de presenteres i neste avsnitt, kaster lys over denne problemstillingen.

5.2.1 Ungdomskoordinators betraktninger: lovverket, fornuft og relasjoner

Det er litt sånn i forhold til koordineringsgruppene når det kommer til en prosess hvor man skal si ja eller nei til en ungdom, en vurdering av det. Føringene mine er ganske *sterke*. Klart at det ikke er noe beslutning sånn sett, men det blir et veldig sterkt signal inntil påtalemyndighetene (...). (ungdomskoordinator 1, sitat 13)

Sitatet ovenfor illustrerer hvilke påvirkningsmuligheter ungdomskoordinator har i forbindelse med vurderingen av ungdomsstraffen. Det virker som om påtalemyndigheten tar ungdomskoordinators vurdering til etterretning, særlig fordi denne straffereaksjonen er så ny. Ungdomskoordinatorene har et stort ansvar for å få ungdomsstraffen til å bli kjent som det beste alternativet for straffegjennomføring, både overfor ungdom og samarbeidspartnere, men også for samfunnet for øvrig. Videre virker det som om ungdomskoordinatorene har klare mål og preferanser for hva de ønsker i forbindelse med ungdomsstraffen, og forteller hvordan lovverket legger rammer for hvordan ungdomsstraffen skulle gjennomføres:

Jeg opplever at lovgivningen setter noen rammer for hva vi kan gjøre og ikke kan gjøre og det synes jeg er helt greit. Ikke minst at det sikrer at vi jobber likt da, at

straffegjennomføringen blir lik i hele landet. Det jo klart at det er kjempe sentralt krav at man skal ha samme straff uavhengig hvor man er. (ungdomsordinator 1, sitat 14)

Ettersom ungdomsstraffen er en helt ny straffereaksjon og kan virke lite konkret, har jeg et inntrykk av at ungdomskoordinatorene er opptatt av å følge lovverket til en viss grad. Ungdomsstraffen er lagt opp etter lovverket, men er det slik at lovverket er fleksibelt og kan brukes ulikt i hvert tilfelle, slik informanten antyder? Med tanke på at mennesker er ulike er det naturlig at mennesker fortolker regler på forskjellige måter, og eventuelt tilpasser og forandrer dem etter den situasjonen man er i. Derfor kan reglene bli tilpasset til hver ungdom, og slik kan man finne den beste løsningen for enkeltpersonene.

Utfordringen med å følge regler er at saker, hendelser eller situasjoner som ikke har blitt tenkt på vil bli neglisjert, ettersom de ikke vil tilhøre noen kategori for regler og standardprosedyrer, slik Jacobsen og Thorsvik (2013) hevder. Likevel kan det argumenteres for at dette ikke gjelder ungdomskoordinatorene. Ungdomskoordinatorene jeg har intervjuet forteller at de er bevisste på at noen ganger kan til og med deres egne vurderinger være feil i forbindelse med ungdommen. De tenker at dette er en ungdom som passer godt til en ungdomsstraff, men så viser det seg å være en feil vurdering, fordi de ser at ungdommen ikke er egnet for en slik oppfølging allikevel. I forbindelse med dette forteller en ungdomsordinator at: *”Noen steder er det sannsynligvis min skyld når ting går gærent, andre steder kan det være min fortjeneste at ting går bra”*(sitat 15). Kobbeltvedt og Brun (2005) peker på at vurderinger og beslutninger påvirker livet, både på jobb og privat. De forteller at beslutninger er noe som angår fremtiden, og dermed innebærer de en del usikkerhet. Hvilken av beslutninger som er vellykket, vil først vise seg i ettertid. Ungdomskoordinatorene framstår som fleksible. De vurderer og gjør kompromisser med regler med tanke på at de møter forskjellige ungdommer.

Ressursen ungdomskoordinatoren bidrar med i samarbeidet er som nevnt tidligere fornuften deres og dette kan ses i tråd med konsekvenslogikken (March, 1994). Når ungdomskoordinatorene får informasjon fra politiet om aktuelle ungdommer, og får samtykke fra ungdommene, må han eller hun vurdere hvilke etater som bør delta i samarbeidet. Ungdomscoordinatorer avgjør hvem som bør delta alt etter ungdommens bakgrunn. De skal vurdere hvem som kan være med å bidra til den beste løsningen for at ungdommen kan komme seg ut av den kriminelle løpebanen han eller hun befinner seg i. En utfordring som

kan dukke opp i denne forbindelse, er at siden denne straffereaksjonen er så ny, vil jeg anta at ungdomskoordinator kan oppleve utfordringer med å finne riktige aktører til de forskjellige ungdommene. Alle ungdommene har forskjellig bakgrunn, og dermed forskjellige behov og holdninger. Dette kan føre til at handlingsvalget med å finne aktører som ungdomskoordinatoren mener er best egnet til å nå målet, kan være utført med begrenset rasjonalitet. Ifølge March (1994) er dette et mer realistisk valg. Han påpeker at man ikke alltid har tilgang til nok informasjon for å kunne vurdere alle mulige alternativer og konsekvenser, hvilket kan føre til at man går for den muligheten som finnes. Siden ungdomsstraffen er noe nytt, er dette vanskelig å unngå, og ungdomskoordinatoren vil derfor trenge litt tid for å få oversikt over situasjonen. Samtidig vil de oppleve at ikke alle etater ønsker å være med, og da må de gripe de mulighetene som finnes der ute.

Videre forteller ungdomskoordinator hva de synes er viktig å legge vekt på når ungdomsstraffen skal gjennomføres:

Vi liker dette begrepet om isolasjon til relasjon, det viser litt om at vi skal bygge relasjoner, og vi skal skape endringer som gjør at ungdommene står sterkere enn hva de gjorde når de begikk lovbruddet. Jeg tenker at ungdommen har et behov for å bli sett og bli tatt på alvor. (ungdomskoordinator 1, sitat 16)

Sitatet illustrerer hvor opptatt informantene er av å bygge ungdommene opp, og samtidig vise ungdommene respekt, selv om de har utført lovbrudd. Dette gjenspeiler seg i tankegangen til konfliktrådet. Christie (1977) er opptatt av hva som er fornuftig og ikke hva som er rettferdig, og peker på at dersom vi alle skal tenke rettferdighet, kan vi ikke tilgi hverandre. Med fornuft derimot, går det lettere. Gjennom den gjenopprettende prosess vil ungdommen, ved å snakke med fornærmede, ha mulighet for å vite hvilke konsekvenser handlingen hans har medført. Tankegangen til Christie (1977) blir en viktig del av ungdomskoordinatorennes arbeid og vil ha en naturlig påvirkning når de vurderer hvem som skal ha muligheten til en ungdomsstraff. Ungdomskoordinatoren forklarer det slik:

Vi trekker jo mye inn om det vi lærer i forhold til mekling, og bruker det i det vanlige arbeidet, men det var vel kanskje nettopp det med gjenopprettende prosess som gjorde at konfliktrådet fikk denne type straff, for vi har jo allerede hatt en straffegjennomføringsapparat i mange år. (ungdomskoordinator 2, sitat 17)

I meklingen er man opptatt av å være nøytral og upartisk overfor hvilken som helst part i sakene. Mye av den beskrivelsen som ungdomskoordinatorene trekker frem, gjenspeiles til dels i hvordan aktører preget av rasjonell konsekvenslogikk ville ha handlet (March, 1994). Utfra det ungdomskoordinatorene forteller er de opptatt av å skape relasjoner og endringer som utvikler ungdom til å bli sterkere. Hensikten med ungdomsstraffen er nettopp å hjelpe ungdommen til å korrigere sin adferd slik at han ikke utfører flere kriminelle handlinger. Det faktum at ungdomskoordinatorene beskriver sitt arbeid som *relasjonsarbeid* overfor ungdommene, er et gjennomgående funn i materialet. Dette er svært interessant, ettersom ungdomskoordinatorene i grunnen er tilsatt for å ha et *koordineringsansvar* overfor de ulike etatene. Relasjonsarbeid og koordinering kan ha ulikt innhold, men i realiteten er det tydeligvis ikke lett for ungdomskoordinatorene å skille mellom disse arbeidsoppgavene. Det kan være vanskelig for dem å drive med koordinering uten å samtidig drive med relasjonsarbeid. Ungdomskoordinatorene har ikke tiltak de kan bidra med, og de driver heller ikke med behandling, men ønsker likevel å bidra med noe mer. Man kan stille seg spørsmålet om ungdomskoordinatorene er preget av konsekvenslogikken, i den forstand at de er opptatt av løsninger som vil ha best mulig resultat, og som gir minst mulig konsekvenser for ungdommen, særlig når de forteller at deres rolle er noe mer enn koordineringsarbeidet. Eksempelvis forteller ungdomskoordinatorene at de ser konsekvensene av at noen etater ikke ønsker å delta i samarbeidet og hvordan dette kan påvirke ungdommen, og ønsker derfor å delta mer i selve gjennomføringen av ungdomsstraffen. De ønsker å skape et godt forhold til ungdommene, slik at ungdommene kan føle at de kan komme til dem om de trenger hjelp med noe.

5.2.2 Politiets betraktninger: relasjoner og mildere framgangsmåter

Politiet har samme syn på ungdomsstraffen som ungdomskoordinatorene har. Politiet forteller også at er det viktig å skape gode relasjoner med ungdommene som får ungdomsstraffen. Ifølge denne etaten har ungdommene vanskeligheter med å gjøre noe galt mot dem de har bygget gode relasjoner til, samt at dette kan bidra til øke ungdommens motivasjon og mestringfølelse i forbindelse med gjennomføringen av vilkårene og tiltakene i ungdomsplanen. Videre forteller informant fra politiet: *"For min del, er det viktig å involvere familie og skole, de er kjempeviktige. (...) relatere til fritiden som idrettslag, personer i nære relasjoner som ungdommen ser opp til"* (sitat 18). Foreldrene til

ungdommene er viktige utgangspunkt i ungdomsstraffen, både i gjennomføringen av ungdomsstraffen og senere i livet. Politiet uttrykker at deres arbeid sammen med andre etaters tiltak kan bidra til å bygge opp og gjøre foreldrene sterke og trygge i deres rolle. Dette kan bidra til mer positive resultater for en ungdom etter gjennomført ungdomsstraff. I tillegg til å påpeke at politiet og ungdomskordinator deler samme syn på ungdomsstraffen, forteller politiet at de er svært positive overfor ungdomskoordinatoren rolle i det tverretatlige samarbeidet:

Ungdomskoordinatoren er kjempe viktig her. Jeg er bare positiv overfor vår ungdomskordinator. Du må på en måte være veldig interessert i å jobbe med ungdommer. Den som er ungdomskordinator vil bli veldig raskt kjent med muligheter å sy sammen et opplegg som er tilpasset den enkelte ut fra kommunen og det de respektive har av tjenester. (politiet, sitat 19)

Ungdomskordinator på den andre siden, forteller at politiet har den erfaringen som ikke barnevernet eller de fra konfliktrådet har. Politiet kan være veldig verdifull i gjennomføring av ungdomsstraffen på en helt annen måte enn de andre etatene. Ovenfor tok jeg opp at politiet var det første leddet i prosessen til å velge ut ungdommer til ungdomsstraffen, og at de ofte har oversikten og kjenner miljøet ungdommene ferdes i. Ikke minst at de har muligheten til å observere ungdommene døgnet rundt. I konsekvenslogikken er man opptatt av å velge den beste løsningen gjennom utredning og selektering (March, 1994). Den beste løsningen i denne sammenheng som politiet kan tilby en ungdom som ferdes i dårlig miljø og som kanskje har utført x antall kriminelle handlinger, er å tilby ungdomsstraffen som sammenlignes med konsekvenslogikken. Slik Finstad (2013) forklarer handler politiskjønnen om å starte med mildere framgangsmåter før strengere midlere tas i bruk. Derfor bør de ta stilling til ungdomsstraffen før de eventuelt tiltrer med fengselsstraff. Ungdomsstraffen vil være en bedre løsning enn å sette ungdommen i isolasjon, fordi undersøkelser (NOU 2008:15) har vist at det er viktig å reagere når barn utfører lovbrudd, da de ofte har hatt komplekse og sammensatte problemer, ofte lenge før selve lovbruddet. Da kan fengselsstraff påvirke barnet i retning av mer kriminell adferd (NOU 2008:15). Ved å få dem *vekk fra gata* så tidlig som mulig, før det har gått for langt og de har lært seg å være kriminelle. Politiet må *trekke dem med inn* for å ikke løse ungdommene ut i kriminelle karrierer, og tilby dem en tilpasset straffereaksjon. Likevel må det nevnes at selv om politiet velger ut en person som kan egne seg til ungdomsstraffen, så er det ikke sikkert at ungdommen ønsker å gjennomføre

slik straff, men ønsker heller fengselsstraff. Dette kan komme av at ungdommen synes det er ubehagelig å møte på fornærmede eller på grunn av andre årsaker.

5.2.3 Barnevernets betraktninger: tiltak og lovverket

Vi har vel tenkt at når det først foreligger en ungdomsstraff så kan det også være med å forebygge videre kriminalitet og det er et team bak speilet for ungdommen som har fått dette. Og at dem da får oppfølging fra konfliktrådet på å koble inn oppfølgingstjenester, osv. (barnevernet, sitat 20)

Sitatet ovenfor forteller hva informanten fra barnevernet tenker om ungdomsstraffen. Barnevernets rolle i samarbeidet om ungdomsstraffen er viktig siden de har en del gode tiltak som kan iverksettes i ungdomsplanen. Ungdomskordinator illustrerer viktigheten med barnevernet i gjennomføringen av ungdomsstraffen på følgende måte:

Barnevernet er viktig å ha med. Det handler om at dem har masse gode tiltak og at dem sitter på verktøykassa. Dels har de lang relasjon, for det første har dem vært innom familien og kjenner ungdommen godt. De har verktøykassa vi trenger. Alt fra å kanskje finansiere fritidsaktiviteter til mer inngripende ting som miljøarbeider og institusjonsplasseringer i verste fall. (ungdomskordinator 1, sitat 21)

Slik ungdomskordinator påpeker, har barnevernet «verktøykassa» de trenger, og kan komme med alle slags mulige tiltak. Barnevernet har den balanseovergangen fra bistand til tvang, som kan ses i tråd med konsekvenslogikken (March, 1994). Den enkelte ansatte som jobber i slike saker, har i oppgave å vurdere hva som er det beste for barnet, og i de vanskeligste situasjonene er det fylkesnemnda for barnevernet som avgjør sakene. Informanten fra barnevernet fortalte at fra deres ståsted var det viktig å kunne tilby ungdommen tiltak de selv mente var aktuelle når ungdommen utførte ungdomsstraffen, og ikke nødvendigvis hva de andre etatene ønsket. Eksempelvis kan man si at barnevernet inviteres til en koordineringsgruppe for å diskutere en ungdom som tidligere har bodd på en barnevernsinstitusjon. De inviteres fordi de har kjennskap til ungdommen, og deres erfaring rundt denne personen kan bety mye når de drøfter saken tverretattlig. Det kommer frem i koordineringsgruppen at gutten er egnet for en ungdomsstraff, og påtalemyndigheten tar saken videre til domstolene. Ungdommen blir idømt straff av domstolene, og deretter må ungdomskordinator finne egnede aktører fra ulike etater som kan delta i oppfølgingsteamet.

Ungdomsadministrator ønsker å ha med barnevernet som satt i koordineringsgruppen, men barnevernet forteller at de ikke ønsker å delta lenger, og blir ikke med i oppfølgingsteamet. Eksempelet ovenfor viser hvordan et samarbeid kan utvikle seg. Det var et tilfelle der barnevernet trakk seg ut av samarbeidet etter at ungdommen ble idømt ungdomsstraffen. Dette forteller barnevernet:

(...) også blir det et dilemma fordi konfliktrådet de vurderer egentlig at barnevernstjenesten burde vært inne, mens barnevernet har en egen vurdering på det, så sett i fra vårt ståsted tenker vi at vi ikke har noe *mer* å bidra med ift x. Så der har det vært ulikt blikk da på om barnevernet skal være inne eller ikke. Også handler det jo om at konfliktrådet selv ser behovet for en miljøarbeider ift x, men ikke har midler selv til å kunne tenke miljøarbeider inne. (barnevernet, sitat 22)

Sitatet ovenfor ble fortalt i forbindelse med en konkret ungdomssak barnevernet var med i, hvor en ungdom ble idømt ungdomsstraffen, men trakk seg ut etter hvert selv om konfliktrådet ønsket at de skulle fortsette å være med. Ungdommen i saken og konfliktrådet ønsket å ha en miljøarbeider som en del av oppfølgingen. Som innledningsvis nevnt har ungdommen jeg intervjuet uttrykket at det er svært viktig med støtte fra en miljøarbeider. Miljøarbeideren kan være betryggende for ungdommen å ha, fordi de støtter og veileder en gjennom vanskelige situasjoner. Da jeg spurte barnevernet om grunnen til at de trakk seg ut, svarte de tilbake: *"Problematikken er jo kanskje en uenighet på hva ungdommen bør kunne ha, der konfliktrådet ønsker en miljøarbeider inne, men har ikke midler til det, mens barnevernet vurderer det på en annen måte"* (sitat 23). Det barnevernet forteller kan forstås i tråd med sømmelighetslogikken, som en del av tilhørigheten i en organisasjon, og det vil være naturlig å stille seg spørsmålet om erkjennelse, identitet og til slutt, spørsmålet om regler (March, 1994). Eksempelvis, "hva gjør en person som meg i den oppståtte situasjonen?" Situasjonen man befinner seg i behandles etter de nevnte spørsmålene. Gjennom intern vurdering i barnevernet ble det avgjort at det ikke ville være aktuelt med en miljøarbeider, noe både ungdommen selv og konfliktrådet ønsket. Videre følte barnevernet at de ikke hadde annet å bidra med, og dermed trakk de seg ut av samarbeidet i den konkrete ungdomsstraffesaken som pågikk. I sin funksjon som barnevernstjeneste fulgte de sitt mandat i den oppståtte situasjonen, som samkjøres med de spørsmålene til sømmelighetslogikken som en vil handle etter.

Det skal sies at ungdomskoordinatorene fra konfliktrådet har et annet utgangspunkt og forventningsgrunnlag enn politiet og barnevernet, da de har hovedansvaret for gjennomføringen av ungdomsstraffen. Som nevnt tidligere, forteller lederen i konfliktrådet at ungdomskoordinatorene ved ansettelse deltar på kurs om rammene for og innholdet i ungdomsstraffen. Politiet og barnevernet får ikke samme mulighet, ettersom dette er en del av opplæringen til ungdomskoordinatorene. Derfor kan man stille seg spørsmålet om det var mangel på informasjon om ungdomsstraffen som gjorde at barnevernet trakk seg ut, hvilket kan forstås som at de ikke helt visste hva de egentlig sa ja til. Eventuelt kan det hende at barnevernet ikke deltok videre i samarbeidet da de anser at deres rolle har liten nytteverdi, enten ved at de ikke opplever at de har så mye å bidra med, eller at det de har å bidra med er allerede prøvd ut i tidligere sammenhenger.

Yukl (2006) hevder at beslutningstaking i grupper kan påvirkes negativt om man ikke utnytter tilgjengelig informasjon i forhold til det som det skal besluttes om. Andre faktorer som kan påvirke kvaliteten i beslutningen er for eksempel at gruppedynamikken er polarisert, eller at gruppen tar forhastede avgjørelser og gir falske konsensuser. Ved gruppepolarisering, kan ekstreme synspunkter eller ekstreme valg vise seg å være mer fremtredende i grupper, enn når partene er hver for seg. Slike situasjoner økes når gruppen er under press for å finne frem til løsninger. Problemene de forsøker å finne løsninger på kan fremstå som ustrukturerte, og gruppen ser for seg løsninger som ligger innenfor et snevert område (Kobbeltvedt & Brun, 2005, s. 100). I forbindelse med dette kan man stille seg spørsmålet om hvordan vurderingen av ungdommene kan påvirkes negativt når partene ikke er ærlige om rollen de ønsker å ha i samarbeidet om ungdomsstraffen. Dersom barnevernet unngår å fortelle deres intensjon etter en eventuell ungdomsstraff, unngås *relevant informasjon* som bør tydeliggjøres helt i starten av. Yukl (2006) forteller at beslutninger handler om organisering av informasjon, hvor man organiserer og strukturerer relevant informasjon om beslutninger som skal foretas. For noen er dette en bevisst og forventet del av arbeidet, mens andre kan ta det for gitt. På den ene siden er det viktig å klargjøre hvilke kriterier som spiller inn for at det blir en ungdomsstraff, mens på den andre siden er det viktig å klargjøre hvilke roller aktørene ønsker i forbindelse med samarbeidet om denne straffereaksjonen. Videre forteller barnevernet i forbindelse med den konkrete ungdomssaken:

I vårt team så er konfliktrådets koordinator som skal trekke inn tjenester fra kommunen, men barnevernet ser ikke at vi har noe mer å bidra med i den saken da.

Mens konfliktrådet selv sier at dem har en sånn koordinator rolle, men de vil jo ikke kunne være så vips på kanskje hjemmebesøk eller på det som skal til da. (barnevernet, sitat 24)

Informanten fra barnevernet trekker inn et poeng jeg anser som svært viktig. Det barnevernet forteller er med andre ord at konfliktrådets rolle er å hente tiltak fra andre etater, men at de selv har ingen tiltak å tilby. Det barnevernet mener med hjemmebesøk, handler om at noen drar på tilfeldige hjemmebesøk til ungdommene for å undersøke hvordan det går. Dette er noe ungdomskoordinatorene ikke tilbyr, men forventer kanskje at andre gjør det. Som tidligere nevnt, påpeker ungdomskoordinatorene hvor viktig det er for dem å skape gode relasjoner med ungdommene. På samme vis legges det vekt på at deres arbeid innimellom er *relasjonsarbeid*, selv når de er ansatt for å *organisere og koordinere* samarbeidet rundt ungdomsstraffen. Det barnevernet forteller er en motsetning til hvordan ungdomskoordinatorene selv ser på sin rolle. Dette tyder på at de har ulike *blikk*, der ungdomskoordinator ser på sin rolle som relasjonsarbeid, ser barnevernet på dem som aktører som kun henter tiltak og ressurser fra andre, og tilbyr ingenting selv. Dette kan være med å skape potensielle konflikter. Lederen i konfliktrådet beskriver i hvert fall ungdomskoordinatorens rolle på følgende måte:

Koordinatorens sin jobb er jo egentlig å få alle de her instansen til å gjøre sin jobb og rapportere på hvordan det har gått denne her måneden, hva som skjer osv. Han skal ikke være en terapeut eller miljøarbeider eller noe sånt. Han koordinerer egentlig de som gjør jobben sin fra før av. (sitat 25)

Sitatet forteller at det eksisterer ulike syn på ungdomskoordinatorens rolle. Lederen ser ikke på ungdomskoordinator som terapeut eller miljøarbeider, og dermed er arbeidet deres heller ikke relasjonsarbeid. Ungdomskoordinator skal strengt tatt få andre etater sammen rundt et bord og planlegge framtiden til unge lovbrøyttere. Når det gjelder den konkrete ungdomssaken, virker det som om barnevernet følte det som meningsløst å fortsette med samarbeidet. At det lovverket de må forholde seg til ikke lot seg tilpasses i forbindelse med den ungdommen det gjaldt, og kan dermed innimellom skape uforutsigbarhet. Som tidligere påpekt, forteller barnevernet selv at de er opptatt av å følge og vurdere lovverket sitt i forbindelse med samarbeid med andre etater. En aktør som handler ut ifra lovverket sitt kan ses i tråd med den regelbaserte modellen. Aktører tar beslutninger på grunnlag av regler, hvor reglene forteller hva man skal gjøre i de ulike tilfellene som oppstår (March, 1994). Dette viser at barnevernet

er *sterkt* preget av den regelbaserte modellen, da de er trofaste mot sitt lovverk i enhver situasjon. Til og med i situasjoner der både konfliktrådet og ungdommen selv ønsker støtte fra en miljøarbeider. Konsekvensene av å følge regler som styrer handlingsvalgene, er at situasjoner som tidligere ikke har blitt tenkt kan bli neglisjert, og kan skape uforventede konsekvenser (Jacobsen & Thorsvik, 2013).

5.2.4 Svakheter med systemet: når ting tar for lang tid

Et gjennomgående fellestrekk fra alle informantene er at når det blir enighet i koordineringsgrupper om hvem som skal ha muligheten til ungdomsstraff og hvem denne straffen passer for, tar dette for lang tid før det kommer inn til rettssystemet. Selv om politiet er de som tar førstevalget om hvem som bør vurderes til ungdomsstraffen, er det til syvende og sist opp til rettssystemet hvem som blir dømt til dette straffalternativet. Det vil si at selv om de gjør en vurdering av ungdommen internt, er det fortsatt ikke denne etaten som tar den siste avgjørelsen. Dette kan gi en del utfordringer som koordineringsgrupper ikke kan bestemme over. En ungdomskoordinator uttrykker sine tanker om dette: *"Jeg vil at ting skal skje. Jeg ser at det er veldig sårbart når ting tar tid. Si at det er kanskje er svakheter med systemet som gjør at ting ikke skjer da, så ser man at dette kan få konsekvenser for ungdommen (...)" (sitat 26).*

Barnevernet mener det er positivt at politiet er premissleverandør for hvilken ungdom som blir diskutert og at ungdomsstraffen må gjennom rettssystemet. Da fremstår det som noe meget alvorlig, og ungdommen forplikter seg mye mer til utføringen av den. Derimot kan ventetiden skape en negativ effekt, slik barnevernet påpeker: *"Det som er veldig synd da, er når det blir anket og at man må vente til at det kommer opp.. Så hvis man anker så burde det gå raskt opp og få det raskt gjennom"* (sitat 27). Politiet forteller at ventetiden på at ungdomsstraffen skal i domstolen er for lang: *"(...) vi har en del saker og venter at de skal i domstolen å få en dom på det. Og det er en del utfordringer her da"* (sitat 28). Konsekvensene av dette er at ungdommen må vente lenge på hjelpen han trenger, og kan da finne på å utføre nye kriminelle handlinger underveis. Det samme gjelder ved anket sak. Da går ungdommen gjerne rundt og venter i lang tid. Dette var en svakhet som alle informantene påpekte, og de håpet at dette ville endre seg på en eller annen måte. Dette kan ses i tråd med konsekvenslogikken (March, 1994). La oss se på et eksempel: Aktørene beslutter i fellesskap at en gutt på 16 år som har utført lovbrudd med en vanskelig og kompleks oppvekst bør få

ungdomsstraffen. Han utførte lovbruddet for en stund tilbake, men viste særdeles stor interesse for ungdomsstraffen under første møtet med politiet og ungdomskoordinator. Koordineringsgruppen, med flere andre aktører, bestemmer seg for at han er egnet til gjennomføringen for ungdomsstraffen. Saken hans blir sendt til rettssystemet, men det hele tar omtrent to måneder før det blir en rettsak. Noen dager før rettsaken endelig skal starte, får politiet melding om at samme gutt har utført et nytt lovbrudd. I tillegg til at det tok tid før politiet tok opp saken og innkalte ungdom til møte, trengte koordineringsgruppen tid på å vurdere saken før den til slutt ble sendt til rettssystemet. Koordineringsgruppen har tenkt at ungdomsstraffen er den beste løsningen for gutten, men de har også vurdert andre alternativer og analysert konsekvensene (March, 1994). Å oppnå et gitt resultat ved å velge ett alternativ, er i realiteten vanskelig å forutse da utfallet kan variere, hevder March (1994), og Kobbeltvedt og Brun (2005).

5.2.5 Kompleksiteten knyttet til taushetsplikten

Ved samarbeid med ulike etater kan taushetsplikten noen ganger hindre arbeidet. Alle aktørene har sin lovgivning, og i tillegg finnes regler for taushetsplikt som de må følge, men det er varierende kriterier for informasjonsdeling med andre samarbeidspartnere utenfra (Lauvås & Lauvås, 2004). Politiet har på lik linje med barnevernet en plikt til å bevare taushetsplikten, men i sammenheng med ungdomsstraffen oppleves det som om barnevernet praktiserer dette sterkere enn politiet. Jeg opplevde ikke at barnevernet påpekte at taushetsplikten gjorde at samarbeidet var vanskelig. Informantene fra konfliktrådet påpekte derimot hvordan taushetsplikten noen ganger kunne gjøre samarbeidet litt utfordrende. Lederen i konfliktrådet uttrykket sine tanker om dette: *"Det er så innprentet i studiene og hele institusjonen at du ikke skal dele informasjon og at det er taushetsbelagt. Det å tørre å snakke om en klient med andre var vanskelig for dem.. veldig.. Det var faktisk mye vanskeligere for noen i barnevernet å gå over det der enn for politiet"* (sitat 29).

Ifølge forskning kan faktorer som ulike yrkesmessige kulturer i tjenestene være forhold som hemmer arbeidet når det gjelder tverretattlig samarbeid (NOU 2009:22, s. 54). Ungdomskoordinator forklarer at det er mulig at det er en slags kultur hos dem: *"Jeg vet ikke hva det handler om.. Men kjenner kanskje rett og slett at det er en slags kultur greier, at man er liksom redd for.. at man verner om sitt eget.. at man har en territorium tenkning"* (sitat 30). Både politiet og ungdomskoordinator forteller at de er opptatt av å innhente samtykke fra

ungdommen så fort det lar seg gjøre, slik at de kan starte med å diskutere ungdommen med andre aktuelle samarbeidspartnere i koordineringsgrupper. Barnevernet på den ene siden er svært trofast mot taushetsplikten sin, og ungdomscoordinatorer opplever dette innimellom som utfordrende for samarbeidet. Som nevnt tidligere, forklarer Lauvås og Lauvås (2004) at taushetsplikten ikke skal holde tilbake et samarbeid mellom etater. Ved skriftlig samtykke fra vedkommende samarbeidet gjelder om, skal dette være nok til at etatene skal kunne utveksle opplysninger til hverandre.

5.2.6 Samarbeidsutfordringer

Utenom at det eksisterer utfordringer knyttet til taushetsplikten, opplever aktørene innimellom andre utfordringer ved samarbeidet. Aktørene hadde ulike betraktninger om hverandres arbeidsroller i samarbeidet om ungdomsstraffen. Dette gjelder kun barnevernet og ungdomscoordinator. Som tidligere nevnt eksisterer det allerede et ulikt *blikk* på ungdomscoordinatorens rolle. Barnevernet uttrykker rollen til ungdomscoordinator på følgende måte: *"Jeg er litt usikker på hvilke myndighet koordinator vil ha. Hvis det går igjennom rettsak, at den får en litt tom funksjon"* (sitat 31). Barnevernet virket i grunnen usikker på hvilke rolle ungdomscoordinator hadde, og særlig når det gjaldt hvilken myndighet de har i forbindelse med ungdomsstraffen, når denne gikk igjennom rettssystemet.

Ungdomscoordinator på den andre siden beskriver samarbeidet med barnevernet slik: *"Jeg opplever det vanskelig å samarbeide med barnevernet. Noen kommuner fungerer veldig godt, men så er det enkelte steder hvor man er veldig opptatt av å.. Man bruker veldig mye energi på å rettferdiggjøre at man ikke skal bidra"* (sitat 32). Ungdomscoordinatorene beskriver samarbeidet med barnevernet som tidvis krevende, og barnevernet beskriver rollen til ungdomscoordinator som en uklar funksjon, og viser til at de muligens har ulike forventninger når det gjelder en ungdomsstraff. Forskning hevder at faktorer som uklare roller og fordelingsansvar påvirker og hemmer arbeidet når det kommer til det tverretatlige samarbeidet (NOU 2009:22). En ting er at barnevernet kanskje har en annen kultur enn det konfliktrådet har, men en annen ting er fordelingsansvaret. Uten klare premisser kan ikke arbeidet fungere optimalt. Dette sier i hvert fall ungdomscoordinator om barnevernets rolle:

Det jeg tror det handler om er kanskje at de opplever det litt uvant at andre har kontrollen. For i ansvarsgrupper er det ofte barnevernet som holder de tømmene. De

føler at de glipper litt av helhetskontrollen da. Også tror jeg at det kanskje handler om at de tror at det er en sånn misforstått.. de tror at de må forplikte seg i alle bauer og kanter med tiltak og sånn (...). (ungdomskoordinator 1, sitat 33)

Ungdomskoordinatoren forteller videre at det kanskje trengs en del informasjonsarbeid for å «få dem helt med på laget». Dette er også en kjent faktor som bidrar til å hemme det tverretatlige samarbeidet. Manglende systemer for informasjonsdeling kan føre til at samarbeidsforholdet blir svært utfordrende, siden de ikke vet hva slags forpliktelse et slikt samarbeid medfører, og slik ungdomskoordinator påpeker, er det kanskje litt misforstått (NOU 2009:22).

5.2.7 Det tverretatlige samarbeid i et spenningsfelt?

”Det tverretatlige samarbeidet står sentralt i arbeidet med å avdekke sammenhenger og utvikle forståelse for barnets tilstand og behov slik at meningsfulle tiltak kan iverksettes.” (Kinge, 2012, s. 56). Dette sitatet illustrerer hvor viktig det er med et tverretatlig samarbeid. Barnevernet er, slik det er beskrevet ovenfor, særlig opptatt av det tverretatlige samarbeidet, og uttrykker sterkt deres avhengighet av flere instanser for at visse ting skal bli utført i arbeidet deres. De uttrykker hvordan de må følge *lovverket*, og at de selv skal vurdere om de skal være med i det tverretatlige samarbeidet. Ungdomskoordinator mener at barnevernet bør bli med ettersom de har en *særskilt kompetanse* og forståelse rundt barn og unge som de selv eller politiet ikke har i like stor grad. Ikke minst kan de tilby tiltak og andre hjelpemidler som andre etater ikke kan.

Alle de tre aktørene er opptatt av sømmelighetslogikken, hvor de har sine kriterier og redskaper for hva som er passende å gjøre i forbindelse med deres identitet i organisasjonen de tilhører. Likevel må det sies at det virker som om barnevernet er mer opptatt av sin *identitetsrolle* som barnevernstjeneste og *taushetsplikten* samt deres *tiltak og mandat for barnevernsloven*, hvilket er avgjørende for hva som er passende i enhver situasjon de måtte befinne seg. Dette gjenspeiles i sømmelighetslogikken og den regelbaserte modellen (March, 1994). Det er tydelig at det foreligger *spenninger* mellom barnevernet og konfliktrådet. Konsekvensene av at barnevernet ikke deltar kan være varierende ettersom alle situasjoner er forskjellige, men deres trofasthet mot lovverket og taushetsplikten kan i verste fall hindre samarbeidet mellom dem fullstendig. Det ser ut til at barnevernet er sterkt preget av

sømmelighetslogikken og den regelbaserte modellen, men er ikke like opptatt av hvilke konsekvenser dette kan få for ungdommene. Eksempelet ovenfor, hvor de trakk seg ut av samarbeidet, er ikke nødvendigvis et resultat av tverrfaglig uenigheter, eller delte meninger om hva ungdommene trenger eller ei. Jeg har et inntrykk av at barnevernet generelt ikke virker like begeistret for ungdomsstraffen som politiet er, og dette kan være et tegn på at ungdomskoordinator kan stille krav til barnevernet, fordi ungdomskoordinatoren ikke har noe å tilby selv. Å være koordinator, men ikke kunne tilby tiltak eller ressurser, kan være en merkelig rolle å ha, sett fra barnevernets perspektiv. Det kan i så måte være vanskelig for barnevernet å se hva ungdomskoordinator egentlig kan bidra med, som barnevernet ikke kan bidra med selv. Barnevernet setter egne ansvarsgrupper rundt ungdommer som ikke er så forskjellig fra koordineringsgrupper og oppfølgingsteam. Som etater kan dette være med å skape konkurranse blant ungdomskoordinator og barnevernet. Dette skaper en slags konkurrent for barnevernet i det tverretatlige samarbeidet.

Som vi har sett, uttrykker barnevernet sterkt hvor viktig det er for dem å samarbeide med andre etater. Det tverretatlige samarbeidet er like viktig for politiet som for ungdomskoordinator. De har klare formeninger om hva det handler om og hva det betyr for ungdomsstraffen. En av ungdomskoordinatorene jeg intervjuet uttrykker sine tanker om det tverretatlige samarbeidet:

Tenker at det er et holdepunkt og knutepunkt i vår straffegjennomføring. For uten det tverretatlige så hadde dette her ikke nyttet da. For vi er avhengig av å ha disse etatene rundt oss og ved oss. Jeg tenker jo at ungdommen jobbes med på ulike arenaer og det å skape en felles plattform for de ulike arenaene, at vi har et sted hvor vi samles og snakker om arbeidet rundt den enkelte ungdom. (ungdomskoordinator 2, sitat 34)

En annen ungdomskoordinator beskriver det tverretatlige samarbeidet på følgende måte:

Det som er først og fremst jeg ser på som supergevinst med det er at mange av disse ungdommene er vant til å tilpasse historiene sine, ut i fra hvor de tjener på det. De kan fortelle en historie til meg, og en historie til deg når vi er hvert på vårt, men her sitter vi altså rundt et bord og får den samme historien servert og følger ungdom fra a til å, liksom. (ungdomskoordinator 1, sitat 35)

Ungdomskoordinatorene trekker frem mange ulike fordeler med et tverretatlig samarbeid. Blant annet peker de på at ungdommen ikke får fortalt forskjellige historie til ulike personer.

Dette er et faktum som er viktig i senere drøfting og vurdering av om ungdommen bør få ungdomsstraff, ikke minst i selve gjennomføringen av den. Når aktørene i det tverretatlige teamet får oppgitt samme historie fra ungdommen, kan de helhetlig og i fellesskap ta riktige og gode avgjørelser for ungdommen. Ønsket om å ta gode beslutninger virker som et gjennomgående fellestrekk hos ungdomskoordinatorene i hva de legger i det tverretatlige samarbeidet. De er opptatt av å jobbe mot å finne løsninger og tiltak gjennom ulike etater, for å hjelpe ungdommen ut av det dårlige miljøet. De er opptatt av hva *konsekvensene* kan føre til i forbindelse med ungdommene om etater ikke deltar i samarbeidet. Slik ungdomskoordinatoren beskriver, jobber allerede ulike etater med ungdommen fra før av, og ungdomsstraffen handler om å samle aktører med ulike fagbakgrunn, kompetanse og ansvarsområder rundt et bord for å jobbe samlet og helhetsorientert mot ungdommen. Det virker som om politiet har en del av den samme tankegangen som ungdomskoordinatorene har:

I utgangspunktet så er det slik at vi har ulike oppgaver, men samtidig så ønske alle da at ungdommen skal endre seg, komme ut av miljøet, så forebygging er det som er det vesentlige her. Og det ønsker alle og det er på en måte det som bringer oss sammen. (politiet, sitat 36)

Sitatet illustrerer hva politiet legger i det tverretatlige samarbeidet og hva samarbeidet betyr for dem. De legger sterkt vekt på at alle som jobber med det tverretatlige samarbeid er tilstede fordi de ønsker å endre ungdommen. Politiet fremstiller klart og tydelig hvilke konsekvenser man får om man ikke legger et slikt engasjement eller holdning i arbeidet. Denne etaten jobber konsekvent med å finne de beste løsningene og alternativene som passer ungdommen for å forebygge eventuelt ny kriminalitet. En slik holdning gjenspeiles i stor grad med konsekvenslogikken, hvor man har en konsekvensdrevet holdning for handlingsvalgene. Hvor aktørene foretar en rasjonell beregning med utgangspunkt i konsekvenser og effekten av måloppnåelsen (March, 1994). Det er denne holdningen ungdomskoordinatoren i konfliktrådet ser også ut til å ha. Som nevnt tidligere, er ikke politiet ute etter å iverksette det strengeste midlet. I utgangspunktet handler det heller om å finne mildere løsninger (Finstad, 2013). Dette passer godt i forhold til politiets beskrivelse av det tverretatlige arbeidet. Ungdomskoordinatoren påpeker at de og politiet kan være like. Følgende sitat illustrerer den ovennevnte likheten: ”(...) både konfliktrådet, kriminalomsorgen og politiet er under justisdepartementet og da tenker jeg jo at vi har på en

måte den samme tanken om at det skal være et godt faglig arbeid” (ungdomskordinator 2, sitat 37). Politiet er som tidligere nevnt svært fornøyd med konfliktrådet, og uttrykker seg bare positivt om ungdomskordinators rolle og ansvaret konfliktrådet har i forbindelse med den gjenopprettende prosess. Ettersom aktørene hører inn under samme departement, kan det hende at dette skaper en viss tilhørighet og kollegialt fellesskap. Dette perspektivet finner vi igjen i teorien om sømmelighetslogikken, som viser til at man skaper identitet i organisasjoner gjennom sosialiseringprosesser hvor de ansatte skaper et kollektivt «vi» og jobber mot for å realisere samme mål. Gjennom medlemskap i en gruppe søker aktørene å oppfylle forpliktelsene til rollene deres. (March & Olsen, 2006; Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 314). Underveis har ungdomskordinator og politiet vist flere likhetstrekk med hverandre enn det barnevernet har vist med noen av dem. Som nevnt ovenfor gjenspeiles en del av barnevernets holdninger i sømmelighetslogikken, ettersom de er svært opptatt av sin identitet som barnevernstjeneste, og ikke som en del av samarbeidsgruppen for ungdomsstraffen. Og ut ifra ungdomskordinators og politiets beskrivelser kommer det fram at de har utviklet et sammenfallende syn på ungdomsstraffen. De viser at de har et kollegialt syn hvor de deler felles verdier for samarbeidet, hvilket kan ses i tråd med sømmelighetslogikken (March, 1994). Det er lettere å se hvordan politiet og ungdomskordinator komplementerer hverandres roller, mens mellom barnevernet og ungdomskordinator, aner man en konkurranse. Ungdomskordinator utfyller på en måte en mangel hos politiet, mens barnevernet derimot har en rolle som likner på ungdomskordinators funksjon.

6 KONKLUSJON

Det tverretatlige samarbeidet består av ulike aktører med kompetanse og erfaring innenfor hvert sitt felt. Aktørene samles i koordineringsgruppene for å diskutere og vurdere om den alternative straffereaksjonen er hensiktsmessig for ungdommen som utfører kriminelle handlinger. Formålet er at ungdommer skal få et opplegg der sosiale murer erstatter fengselsmurene. Ingen har den kompetansen og muligheten for å iverksette tiltak slik barnevernet har. Politiet kjenner miljøet og omgivelsene rundt barnet, og har muligheten til å observere døgnet rundt. Konfliktrådet har ungdomscoordinatorer som kan videreføre Nils Christies (1977) grunntanke om at den gjenopprettende prosess er mer fornuftig for å ordne opp i konflikter enn en rettsak.

Ut ifra problemsstillingen: ”*Hvordan er ungdomsstraffen organisert, og hvordan er samspillet mellom de ulike rollene til etatene?*” har jeg presentert noen sider ved identitetene knyttet til ungdomscoordinator, politiet og barnevernet. Videre har jeg undersøkt aktørenes samarbeid om ungdomsstraffen, og drøftet ulike spenninger og muligheter rundt samarbeidet om ungdomsstraffen. Gjennom beskrivelsen av arbeidsmetodikk og partenes ansvarsområder, ser vi at de har ulike *blikk*, redskaper og holdninger. Alle handler ut ifra sin egen sømmelighetslogikk, tar stilling til ulike konsekvenser og har en del særegne regler som må følges, men det vektet forskjellig utfra enhver situasjon. Det de helt klart har til felles, er at alle på varierende vis jobber med korrigerende av barn og ungdommers adferd.

Ungdomscoordinator opplever at lovverket rammer inn innholdet i ungdomsstraffen, at dette er med å sikre at straffegjennomføringen blir lik i resten av landet. Ungdomscoordinatorene opplever lovverket som et nyttig rammeverk, og deres bruk av lovverket blir sammenlignet med den regelbaserte modellen, men dette betyr ikke at de er sterkt preget av modellen. De vurderer lovverket, og i motsetning til barnevernet, gjør kompromisser med regelfølgningen i møte med forskjellige ungdommer. Ungdomscoordinatorenes oppgave er å finne aktører til samarbeidet og oppfølgingen rundt den enkelte ungdom. Her kreves det at ungdomscoordinatoren bruker sin fornuft og vurderingsevne til å finne hvem som kan være med å bidra til å forme og utvikle ungdommens framtid. Denne handlingen ses i tråd med konsekvenslogikken, hvor utvelgingen av aktører til det tverretatlige samarbeidet kan være basert på mangelfull informasjon. De møter på ungdommer med ulike bakgrunn, behov og

holdninger. Med andre ord er det mye som må tas hensyn til, og handlingsvalget kan dermed være basert på begrenset tilgang eller rasjonalitet. Ifølge March (1994) kan dette være et mer realistisk valg, da man ikke alltid har tilgang til nok informasjon for å vurdere alle mulige alternativer og konsekvenser, og avslutter med å velge den muligheten som finnes. Til slutt ser vi at ungdomskoordinatorene er opptatt av å skape relasjoner og endringer hos ungdommen, som også blir sammenlignet med konsekvenslogikken.

Politiet ønsker å skape relasjoner med ungdommene for å endre dem til å bli potensielle gode samfunnsborgere. Dessuten fremstår denne etaten som svært positiv overfor rollen til konfliktrådet og mener de gjør et viktig arbeid. Som etat viser politiet og konfliktrådet mer likhetstrekk mellom hverandre, enn det barnevernet gjør med noen av dem. Politiet og ungdomskordinator viser samme verdier både i forhold til ungdomsstraffen og til det tverretatlige samarbeidet, hvilket gjenspeiles i sømmelighetslogikken, hvor de har skapt et kollektivt «vi» som jobber mot å realisere samme mål. Politiet og ungdomskordinator utfyller hverandres roller hvor de deler et kollegialt felles syn på samarbeidet, og empirien og det teoretiske perspektivet viser at de har muligheter for å skape et godt tverretatlig samarbeid. Politiet vet hvem som ferdes i dårlige miljøer og vet hvilke handlinger ungdommene har gjort. Videre ser vi at politiarbeidet ikke nødvendigvis handler om å tiltre med det strengeste midlet. De har totaloversikten og kan observere ungdommene døgnet rundt. Deres framgangsmåte vil være å tiltre med ungdomsstraffen først som en mildere framgangsmåte, før de vurderer fengselsstraff, som ses i tråd med konsekvenslogikken.

Barnevernet forholder seg til en balansegang mellom ytterpunktene bistand og tvang, som sammenlignes med konsekvenslogikken. De har barnet i fokus og jobber for å finne løsninger som er best for barnet. I forbindelse med én ungdomssak, valgte barnevernet å ikke være med, og trakk seg ut etter at ungdommen fikk ungdomsstraff. I denne saken ville konfliktrådet ha dem med, men barnevernet mente at det var ulike *blikk* på om ungdommen burde ha assistanse av en miljøarbeider eller ikke. I forbindelse med denne ungdomssaken handlet barnevernet i tråd med sømmelighetslogikken. De tok en intern avgjørelse på at det ikke var aktuelt å koble inn en miljøarbeider, og mente at de ikke hadde mer å bidra med, og trakk seg dermed ut av samarbeidet. Handlingen deres er også preget av den regelbaserte modellen. Utfordringen med å følge regler er at situasjoner de ikke har tenkt på vil bli neglisjert (March, 1994). I denne situasjonen lot ikke lovverket seg tilpasse. Med andre ord er barnevernet sterkt preget av den regelbaserte modellen, samt av deres identitetsrolle som

barnevern, som er preget av sømmelighetslogikken. Det er barnevernets lovverk som spiller inn og som vurderes ut ifra deres deltakelse i samarbeidet.

Videre ser vi i analysen at det forekommer ulike blikk på rollen til ungdomskoordinator. På den ene siden ser vi at barnevernet ikke helt forstår hvilke rolle ungdomskoordinator har eller hvilken myndighet de vil ha når ungdomsstraffen går igjennom rettssystemet. Ungdomskoordinator oppfattes som en person som henter tiltak fra andre etater, men har ingen tiltak å tilby selv. På den andre siden mener ungdomskoordinator at de driver med relasjonsarbeid, mens lederen i konfliktrådet mener de er tilsatt for å utføre koordineringsarbeid, og ikke for å være miljøarbeider eller terapeut. Denne holdningen til ungdomskoordinator kan oppstå som et resultat av at etatene ikke deltar i samarbeidet, samt at *fornuft*-koordineringen som de tilbyr ikke er tilstrekkelig. Barnevernet bruker tilsynelatende mye tid på å rettferdiggjøre sin passive rolle i samarbeidet. Dette kan være et uttrykk for en misforståelse, der tjenesten kan ha en forestilling om å ha pådratt seg flere forpliktelser enn de faktisk har. Ifølge forskning (NOU 2009:22) kan uklare roller og fordelingsansvaret påvirke og hemme arbeidet som er et synlig problem hos barnevernet og konfliktrådet. Videre ser vi at barnevernet har en slags kultur der de er trofaste mot å holde taushetsplikten sin, og at dette skaper utfordringer for samarbeidet. Ifølge forskning (NOU 2009:22) kan ulike kulturer i yrkestjenestene hemme arbeidet. Dette synspunktet bekreftes i oppgaven. På den annen side gir Lauvås og Lauvås (2004), uttrykk for at barnevernet ikke trenger å være trofast mot taushetsplikten så lenge de har samtykke fra vedkommende samarbeidet gjelder. Etter første møtet med ungdommen, politiet og konfliktrådet får man ofte samtykke fra ungdommen og verger. I slike tilfeller ses det ikke som et poeng at taushetsplikten skal hindre barnevernet fra å samarbeide. Gjennom intervjuene har også dette perspektivet blitt bekreftet.

Det eneste fellestrekket vi ser mellom ungdomskoordinator, politiet og barnevernet er uklarheter knyttet til rettssystemet.. Når partene vurderer om ungdommene bør få ungdomsstraffen, er det konsekvenslogikken som dominerer beslutningsprosessen. De ønsker å finne den beste løsningen for den unge lovbryteren, men noen ganger er det vanskelig å forutse hvor lang tid det trengs i rettssystemet.

På grunnlag av det ovennevnte, kan konklusjonen oppsummeres på følgende måte: Barnevernet er sterkere preget av sømmelighetslogikken og den regelbaserte modellen, mens

politiet og ungdomskordinator er mer preget av konsekvenslogikken. Det er relativt lett å se at politiet og ungdomskordinator komplementerer hverandres roller. Derimot er det vanskeligere å oppdage noe tilsvarende i forholdet mellom ungdomskordinator og barnevernet, hvor samspillet snarere er mer konkurransepreget. Selv om etatene har en konkurrerende funksjon, betyr det ikke at barnevernet og ungdomskordinator ikke kan samarbeide sammen, men at det kan oppstå spenninger mellom dem. En økt gjensidig forståelse for rolle- og ansvarsfordeling kan være nøkkelen til et bedre samarbeid rundt ungdomsstraffen.

Litteraturliste

- Aasberg, O. (2014). Hvordan arbeider barnevernstjenesten? A. Solstad., R. Follesø, & K. Mevik (Red.) *Kort om barnevern*. (s. 57 – 80). (2. utg) Oslo: Universitetsforlaget.
- Barnevernloven (1992, 17. juli). Lov om barnevernstjenester. (*Barnevernloven*) Hentet 3. april fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven>
- Buciek, K. (1996). *Fra problem til metode*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology: *Qualitative Research in psychology*, (3)2, 77-101. Doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Christie, N. (1977). Konflikt som eiendom: *Tidsskrift for rettsvesen*, 113-132. Hentet fra http://konfliktloesning.dk/files/konflikt_som_eiendom.pdf
- FNs barnekonvensjon (1989, 20. november). FNs konvensjon om barns rettigheter. (*FNs barnekonvensjon*) Hentet 16. mai fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>
- Finstad, L. (2013). *Politiblikket*. Oslo: Pax forlag.
- Follesø, R. (2014). Hjelpetiltak i barnevernet. A. Solstad., R. Follesø, & K. Mevik (Red.) *Kort om barnevern*. (s. 87 – 96). (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Innst. S. nr. 64 (2006 – 2007) Innstilling frå justiskomiteen om alternative straffereaksjonar overfor unge lovbrutarar. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2006-2007/inns-200607-064/?lvl=0>
- Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2007). *Hvordan organisasjoner fungerer*. (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

- Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer*. (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2005). *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet 2005 – 2008*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplan_sammen_mot_barne_ungdomskriminalitet.pdf
- Kinge, E. (2009). *Hvor er hjelpen når den trengs? Om relasjonskompetanse. Om foreldresamarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kinge, E. (2012). *Tverretatlige samarbeid omkring barn. En kilde til styrke og håp?* Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kobbeltvedt, T., & Brun, W. (2005). Lederens og medarbeidernes største utfordring: Å fatte gode beslutninger. S. Einarsen, & A. Skogstad. (Red.) *Den dyktige medarbeider. Behov og forventninger*. (s. 97 – 121). Bergen: Fagbokforlaget.
- Konfliktrådet. (udatert). *Om konfliktrådet*. Hentet 04. februar 2015 fra <http://www.konfliktraadet.no/om-konfliktraadet.311335.no.html>
- Konfliktrådet. (udatert). *Hva skjer etter et meklingsmøte*. Hentet 04. februar 2015 fra <http://www.konfliktraadet.no/hva-skjer-etter-et-meklingsmoete.311345.no.html>
- Konfliktrådet. (2015). *Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff*. Hentet 05.mai 2015 fra <http://www.konfliktraadet.no/veileder-ungdomsoppfoelging.346448.no.html>
- Konfliktrådsloven (2014, 20. juni). Lov om konfliktrådsbehandling. (*Konfliktrådsloven*) Hentet 4. februar fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-49>
- Lauvås, K. & Lauvås, P. (2004). *Tverrfaglig samarbeid: perspektiv og strategi*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

- Lynggaard, K. (2012). Dokumentanalyse. . T. Thagaard, & S. Brinkmann. (Red.) *Kvalitative metoder: emipiri og teoriutvikling*. (s. 153-165). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- March, J.G. (1991). How Decision Happen in Organizations. *Human-computer interaction*, 6, 95-117. Hentet fra <http://choo.ischool.utoronto.ca/FIS/Courses/LIS2176/Readings/march.pdf>
- March, J. G. (1994). *A primer on decision making: how decisions happen*. New York: The Free Press.
- Moran, M., Rein, M., & Goodin, R.E. (2006). The Logic of Appropriateness. J.G. March, & J.P. Olsen. (Red.) *The oxford handbook of public policy*. (s. 689-708). Oxford: Oxford University press.
- Nordhelle. G. (2006). *Mekling. Konfliktforståelse og konflikthåndtering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Nordhelle, G. (2007). *Mekling II. Sentrale teamer i konflikthåndtering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- NOU 2008:15. (2008). *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2008-15/id527241/?ref=search&term>
- NOU 2009:22. (2009). *Det du gjør, gjør det helt — Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2009-22/id587673/>
- Politi-loven (1995, 4. august). Lov om politiet. (*Politi-loven*) Hentet 31. mars fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>

- Prop. 135 L (2010 – 2011). (2011). *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)*: Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 24. juni 2011, godkjent i statsråd samme dag: (Regjeringen Stoltenberg II). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/prop-135-l-20102011/id649036/>
- Prop. 57 L (2013 – 2014). (2014). *Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)*: Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 4. april 2014, godkjent i statsråd samme dag: (Regjeringen Solberg). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/Prop-57-L-20132014/id754374/?ref=search&term=>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. (4. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Sekretariatet for Konfliktrådene (2014). *Meglerhåndboka: grunnprinsipper og praktiske råd for konfliktrådets meglere..* Hentet fra Konfliktrådets interne nett for meklere.
- Silverman, D. (2010). *Doing Qualitative Research. A practical Handbook*. (3. utg.). London: Sage.
- Solstad, A., Follesø, R. & Mevik, K. (2014) Innledning. A. Solstad., R. Follesø, & K. Mevik (Red.) *Kort om barnevern*. (s. 11 – 14). (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld. nr. 20 (2005 – 2006). (2006) *Alternative straffereaksjonar for unge lovbrytarar*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-20-2005-2006-/id332074/>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metode*. (4. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T., & Brinkmann, S. (2012). Introduksjon. T. Thagaard, & S. Brinkmann. (Red.) *Kvalitative metoder: emipiri og teoriutvikling*. (s. 11-16). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Thagaard, T., & Brinkmann, S. (2012). Intervjuet: Samtalen som forskningsmetode.

T. Thagaard, & S. Brinkmann. (Red.) *Kvalitative metoder: emipiri og teoriutvikling*. (s. 17-44). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Trost, J. (2005). *Kvalitative intervjuer*. (2005). (3. utg.) Lund: Studentlitteratur.

Yukl, G. (2006). *Leadership in organizations*. (6. utg.). New Jersey: Upper Saddle River.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 25 555.

Vedlegg 1

Intervjuguide – politiet og barnevernet

Gå igjennom: Problemstilling og formål med prosjektet, samtykkeerklæringen, konfidensialitet, og lydbånd (at den kan slås av underveis).

Tema: Rolle

1. Hva slags arbeidsrolle har dere (politiet og barnevernet) i gjennomføringen av ungdomsstraffen?

Oppfølgingsspørsmål: Hvorfor er dere en av samarbeidspartnere?

Tema: Beslutninger/ansvarsområde

2. Har dere i (politiet og barnevernet) noen bestemte ansvarsområde?

Oppfølgingsspørsmål: (Hvis ja) Hvilke bestemte beslutninger eller vurderinger gjelder dette i så fall?

Tema: Ungdomsstraffen vs deres vanlige arbeidshverdag

3. Er arbeidet med ungdomsstraffen annerledes enn det dere i (politiet og barnevernet) jobber med vanligvis?

Oppfølgingsspørsmål: (Hvis ja) Er det noen konkrete skiller?

Tema: Begrepsforståelse

4. Hva betyr tverretattlig samarbeid for dere i (politiet og barnevernet)?

5. Er brukermedvirkning (at bruker har påvirkningsmulighet i arbeidet som blir utført) et vanlig begrep dere bruker i arbeidet deres?

Oppfølgingsspørsmål: Er brukermedvirkning viktig i gjennomføringen av ungdomsstraffen?

Helt til slutt, er det noe mer du ønsker å si om ungdomsstraffen som er nyttig å vite om deres roller i gjennomføringen?

Intervjuguide - leder i konfliktrådet

Gå igjennom: Problemstilling og formål med prosjektet, samtykkeerklæringen, konfidensialitet, og lydbånd (at den kan slås av underveis).

Tema: Implementeringen av ungdomsstraffen i konfliktrådet

1. Kan du fortelle litt om hvordan prosessen med å implementere ungdomsstraffen har vært?

Oppfølgingsspørsmål: Når startet prosessen? Hva var din oppgave/rolle for å få dette til?

Tema: Bedre sent enn aldri?

2. Hva er årsaken til at oppstarten av ungdomsstraffen ikke begynte før i 2014 når planleggingen rundt dette startet allerede i 2005?

Oppfølgingsspørsmål: Har økonomiske grunner vært en hindring?

Tema: Rasjonale vs effekten

3. Kan du fortelle om informasjonen du har fått for å implementere ungdomsstraffen?

Oppfølgingsspørsmål: Føler du at dette har vært nyttig?

4. Har planleggingen gått som forventet?

Alternative spørsmål: Har dere møtt på utfordringer på veien ved implementeringen?

Tema: Formell og uformell

5. Har den enkelte ansatte mulighet for å medvirke ved gjennomføringen av ungdomsstraffen?

Oppfølgingsspørsmål: Er hverdagen i konfliktrådet rutinepreget?

Tema: Hvorfor konfliktrådet?

5. Med tanke på at konfliktrådet har hovedansvaret for gjennomføringen av ungdomsstraffen – er det et stort ansvar for dere å ha?

6. Hva er grunnen til at konfliktrådet fikk hovedansvaret for gjennomføringen, og f. eks ikke politiet?

Tema: Samarbeid med andre etater

6. Hvordan har prosessen med å involvere andre etater vært? Har de hatt noe ansvar ved implementeringen av ungdomsstraffen?

Oppfølgingsspørsmål: Hvordan er ansvaret fordelt mellom alle etater (bestemt fra høyere nivå etc)?

Intervjuguide – ungdomsordinator i konfliktrådet

Gå igjennom: Problemstilling og formål med prosjektet, samtykkeerklæringen, konfidensialitet, og lydbånd (at den kan slås av underveis).

Tema: Ungdomsstraffen og roller

1. Kan du fortelle kort om ungdomsstraffen? Og hvorfor ungdomsstraffen kom?

Oppfølgingsspørsmål: Kan du beskrive din rolle i dette?

Tema: Gjennomføringen

2. Hvordan håndterer dere nye straffer? Hvordan er gjennomføringsprosessen og strukturen i ungdomsstraffen?

Alternative spørsmål: F. eks hvem er det ungdommen møter først? Hvem bestemmer (tenker/mener) at dette kan bli en ungdomsstraff?

3. Har du erfaringer fra tidligere av som kan være til hjelp ved gjennomføringen av ungdomsstraffen?

Tema: Konfliktrådet vs. ungdomsstraff

4. Brukes det samme elementer i arbeidet til konfliktrådet i gjennomføringen av ungdomsstraffen? Hvilke elementer er det snakk om?

Tema: Formell og uformell

5. Har du som ungdomskoordinator mulighet til å medvirke i gjennomføringen av ungdomsstraffen?

Oppfølgingsspørsmål: Er det strenge rammer for hvordan ungdomsstraffen skal gjennomføres? Hva slags beslutninger og vurderinger ligger under ditt ansvarsområde?

6. Opplevs det utfordringer ved gjennomføringen?

Oppfølgingsspørsmål: Kan du fortelle konkret om hvilke utfordringer det finnes?

Tema: Rasjonale vs effekten

7. Kan du fortelle litt om tanken bak det tverretatlige samarbeidet rundt ungdomsstraffen?

8. Hvilke påvirkningsmuligheter har ungdommen ved gjennomføringen?

Helt til slutt, er det noe mer du ønsker å si om ungdomsstraffen som er nyttig å vite om deres roller i gjennomføringen?

Intervjuguide – ungdom

Gå igjennom: Problemstilling og formål med prosjektet, samtykkeerklæringen, konfidensialitet, og lydbånd (at den kan slås av underveis).

Ungdomsstraffen

1. Hvilke tanker har du om straffegjennomføringen?

Oppfølgingsteam

2. Hva tenker du om å et eget oppfølgingsteam rundt deg?

Alternative spørsmål: Hvordan opplevde du å ha ulike etater rundt deg?

Oppfølgingsspørsmål: Hva har vært det beste med oppfølgingsteamet?

Ungdomsstormøte

3. Hva tenker du om at du må gjennomføre et ungdomsstormøte?

Ungdomsplan

4. Hva tenker du om de vilkårene og tiltakene du måtte gjennomføre i ungdomsplanen

Oppfølgingsspørsmål: Er det noe du ønsker skulle vært annerledes?

Til slutt

5. Er det noe du ønsker å si som jeg ikke har spurt deg om?

Vedlegg 2

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

“Organisering og tverretattlig samarbeid om ungdomsstraffen”

Bakgrunn og formål

Bakgrunnen for denne forespørselen handler om en mastergradsoppgave i Organisasjon, ledelse og arbeid ved Universitetet i Oslo. Formålet med oppgaven er å belyse hvordan ungdomsstraffen som trådte i kraft 1.juli 2014 implementeres i praksis. Her har jeg en spesiell interesse for å få frem strukturen i og organiseringen av ungdomsstraffen. For å få frem disse belysningene blir det et fokus på rollen til konfliktrådet, spesielt i forbindelse med samarbeidet med andre etater. På grunnlag av dette søker jeg et utvalg personer ved ulike etater som samarbeider om ungdomsstraffen som ønsker å delta i forskningsprosjektet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i prosjektet innebærer et intervju med en tenkt varighet på 30-45 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd for at jeg i etterkant kan sikre en så korrekt gjengivelse som mulig. Du som deltar i studien vil kunne siteres i den endelige oppgaven. Sitatene vil anonymiseres, og enkeltpersoner vil ikke kunne identifiseres. Spørsmål som vil bli stilt omhandler i stor grad ungdomsstraffen og samarbeidet rundt dette.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun forfatter av masteroppgaven vil ha tilgang til personopplysninger og datamaterialet. All materialet vil oppbevares forsvarlig, og vil bli slettet ved avslutningen av prosjektet. Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. mai 2015. Da vil all lydopptak og transkriberinger bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert og innsamlede data gitt av deg vil bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med forfatter Taban Borhan (Tlf.: 988 43171 / taban.borhan@gmail.com) eventuelt veileder Tian Sørhaug (h.c.sorhaug@sosgeo.uio.no)

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien:

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Taushetserklæring:

Jeg erklærer herved at informasjonen som blir samlet inn, vil bli behandlet konfidensielt.

(Signert av forfatter/student, dato)

